

Ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltára

A Wesselényiek zsidói, de akkor a szilágysági Göröcsönben br. Wesselényi Miklós által örökölt levéltárát a család a millennium emlékére 1896-ban letétként bízta az Erdélyi Múzeum-Egyesület őrizetére.¹ Ebben a megállapodásban fontos szerepe volt a Múzeum-Egyesület és a kolozsvári tudományegyetem közös könyvtárát igazgató Ferenczi Zoltánnak, a századforduló legszorgalmasabb Wesselényi-kutatójának. E bárói család példáját hamarosan követte az erdélyi történelmi családok egész sora, és levéltára kezelését letétként a Múzeum-Egyesületre bízta. A fiatal Kelemen Lajos sikeres agitációja nyomán² a század első éveiben kiteljesedő mozgalomnak köszönhető, hogy a történetkutatás szempontjából legfontosabb családi levéltárak és magángyűjtemények még a világháborús és forradalmi pusztítások előtt közgyűjteménybe, az Erdélyi Múzeum-Egyesület kezelésébe kerültek, és ezáltal megmenekültek a pusztulástól. A Wesselényiek letétét követő nagyméretű iratbeáramlás akkor valósággal szétfeszítette a Múzeum Kézirattárának kereteit, és szükségessé tette a Kézirattártól független Múzeumi Levéltár létrehozását az Egyetemi Könyvtár 1908-ra elkészült új épületében.³

A Wesselényi család 1897-ben Kolozsvárra beszállított zsidói levéltára 14 nagy ládát töltött meg, és első rendezését maga Ferenczi Zoltán igazgató végezte saját kezűleg.⁴ Mai végleges rendjét Kelemen Lajos és Szabó T. Attila közösen alakította ki az 1930-as években, 78 tárgyi csoportba osztva be az iratokat. Ekkor e levéltár mintegy húszezer iratot számlált ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltárán, napló- és levelezési könyvein kívül. Ennek a rendszerezésnek az elveiről, mindjárt a munkálatok befejezése után, Szabó T. Attila sietett tájékoztatni a kutatókat.⁵ Minthogy a Kézirattár és a Levéltár szétválasztásakor Wesselényi Miklós levelezési könyvei, naplói, könyv alakú iratai a Kézirattárban maradtak, az ő személyi levéltárának kialakítására csak a háború után kerülhetett sor a szétválasztás elvi alapjainak tisztázását követően. 1942-ben a Múzeum két tára megállapodott abban, miszerint nem a könyvszerű külalak, hanem a könyvszerű funkció és tartalom dönti el, hogy a letétekből mi kerül a Múzeum Kézirattárába, és mi marad a Levéltár őrizetében.⁶ Ekkor kerültek vissza a Kézirattárból a zsidói levéltárba Wesselényi Miklós levelezési könyvei, naplói, és ezzel vált lehetővé a reformkor nagy politikusa személyi levéltárának kialakítása.

Ezzel a feladattal a Levéltár Venczel József egyetemi tanárt bízta meg, aki akkor persona ingrataként munkatársunk volt. A Múzeum-Egyesület a maga részéről így akarta elősegíteni az erdélyi reformkor vezéralakja levelezésének régóta húzódó közzétételét. Ennek az elsőrendű forráscsoportnak Venczel József által ekkor készített ismertetését veheti most kezébe e kiadvány olvasója.

¹ Erdélyi Múzeum 15(1898). 292; Jakó Zsigmond: *Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárának múltja és feladatai*. Kvár 1942. 5.

² Kelemen Lajos: *Levéltáraink és az Erdélyi Nemzeti Múzeum*. Genealógiai Füzetek 1907. 13–15; Jakó Zsigmond: *Kelemen Lajos (1877–1963)*. = *Erdélyi csillagok*. Bp. 1990. 61–64.

³ Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Évkönyve az 1907. évre. Kvár 1908. 18–20; Jakó: *i. m.* Kvár 1942. 6.

⁴ Erdélyi Múzeum 15(1898). 294.

⁵ Szabó T. Attila: *A Wesselényi-levéltár és XVI. századi magyar iratai*. Levéltári Közlemények 16(1938). 205–235.

⁶ Jakó Zsigmond: *Jelentés az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárának 1942. évi működéséről*. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Évkönyve az 1942. évre. Kvár 1943. 31–33.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület azt is kötelességének tekintette, hogy a háború során szintén őrizetbe került, egykor Drágon őrzött Wesselényi-levéltár maradványának és középkori oklevelei különböző gyűjteményekbe sodródott darabjainak ismertetésével lehetőleg teljessé tegye a Wesselényi család egykori gondoskodása révén fennmaradt történeti források tanulmányozását. A körülmények változása azonban ez utóbbi munkálatok elvégzését megakadályozta, Wesselényi levelezésének kiadása viszont időszerűvé vált. Természetes volt tehát a döntés, hogy Venczel József ismertetését mielőbb a kutatók számára közzé kell tenni, hiszen erre az Egyesületet a letétben kezelt levéltárak ismertetésére, feltárására tett vállalása is kötelezte.

Így állott tehát a Wesselényi-levéltár tudományos hasznosításának ügye 1950. február 5-én, amikor Venczel József ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltárának kialakításáról és levelezése kiadásának kérdéseiről szóló alábbi dolgozatát közlésre beadta. Ebbe azonban néhány nap múlva beleszólt a történelem: 1950. február 12-én a kommunista diktatúra megszüntette az Erdélyi Múzeum-Egyesület működését, és felfüggesztette hatáskörét a tulajdonát képező javak kezelését illetően.⁷

Habent sua fata libelli (a könyveknek/irományoknak saját végzetük van) – tartja az ókori mondás a könyvekről, az írásos szellemi javakról. Wesselényi Miklós személyi levéltárának kialakítója és az alább közlendő ismertetés tudós szerzője, Venczel József évtizedek óta alussza az igaz emberek örök álmát a Házsongárd fái alatt, félbeszakadt a 20. század esztelen iratpusztításából az Erdélyi Múzeum-Egyesület által kimentett magánlevéltárak feltárása, közkinccsé tétele, ki tudja mennyi időre visszavetve Erdély történetének kutatását. Mert ki merné azt állítani, hogy egy olyan család 700 évre visszanyúló iratörökségét, mint amilyen a Wesselényi famíliáé, vagy egy Wesselényi Miklóshoz hasonló közéleti személyiség levelezését, személyi iratait figyelmen kívül hagyhatja a tudományos kutatás önmaga komoly megkárosítása nélkül? Olyan kérdés ez, amelyen országunk minden kutatójának érdemes lenne elgondolkoznia. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület mai kutatói úgy érzik, hogy e kérdésre az ő válaszuk nem lehet más, mint hogy közzéteszik elhunyt munkatársuk ma is változatlanul időszerű dolgozatát. Ezzel egyaránt tartoznak Venczel József emlékének és az erdélyi tudományos haladásnak.

Végezetül felhívom a figyelmet arra, hogy a Wesselényi család zsigói levéltára és benne ifjabb Wesselényi Miklós (1796–1850) alább ismertetésre kerülő személyi fondja a kolozsvári Nemzeti Levéltárban található és kutatható.

Kolozsvárott, 2002. október 6-án

Jakó Zsigmond

⁷ Erdélyi Múzeum 53(1991). 183.

Ifjabb Wesselényi Miklós (1796–1850) személyi levéltára a Wesselényi családnak az Erdélyi Múzeumban elhelyezett levéltárához tartozik. Iratanyaga az alábbi címek szerint csoportosul:

I. csomó

1. A zsidói határ rendezését és a zsidóiak panaszát illető írások (1826–44)
2. Költségnaplók, kötelezvények, szerződések (1820–48)
3. A törökbúza-dézma alapítvány iratai (1834–38)
4. A freywaldai építkezések iratai (1840–43)
5. Jósika Miklós vagyoni ügyeire vonatkozó iratok (1845)

II. csomó

6. Közérdekű iratok, különös tekintettel az 1835–38. évi hűtlenségi perre (1830–48)
7. A Magyar Tudós Társasággal kapcsolatos levelek (1830–44)
8. Iskolai és egyházi vonatkozású, főként a zilahi kollégium főgondnokságát illető iratok (1804–48)

III. csomó

9. B. Wesselényi Miklós hűtlenségi bűnpere. MS (eredeti) című kéziratos colligatum (1835–39)
10. Az 1835–38. évi hűtlenségi perhez tartozó iratok (nyilatkozatok, fogalmazványok stb.)

IV. csomó

- 11–12. Az 1835–38. évi hűtlenségi per leírása: a. tanúvallomások

V. csomó

- 13–14. Az 1835–38. évi hűtlenségi per leírása: b. védelem
15. Ua. c. ítéletek

VI. csomó

16. Magyar országgyűlési iratok (1825–39)

VII. csomó

17. Magyar országgyűlési naplók, tudósítások (1825–39)
18. Törvényhatósági tudósítások (Kossuth Lajos levelezése, 1836–37)

VIII. csomó

19. Az 1834. évi erdélyi országgyűlést előkészítő és azt tárgyaló iratok (1833–35)

IX. csomó

20. Az 1834/35. évi erdélyi országgyűlési iratok és tudósítások (1834–35)
21. Erdélyi országgyűlési történetek (1834; Wesselényi javításaival, bejegyzéseivel és toldásaival)

X. csomó

22. Közép-szolnoki megyegyűlési jegyzőkönyvek (1791–1848)
23. Különböző megyegyűlési jegyzőkönyvek kivonatai (1833–37)
24. Kemény Zsigmond leírása Bihar vármegye 1846. dec. 15-i közgyűléséről

XI. csomó

25. Az úrbért tárgyaló iratok (1819–47; köztük Wesselényi kézírata 1845–46-ból)
26. Az 1831. évi újoncállításra vonatkozó iratok
27. Az 1833. évi ínségre tartozó iratok
28. A börtönüggyel kapcsolatos iratok (1842–45)
29. Az 1837-ben kidolgozott alkotmányos sérelmek

XII. csomó

30. Az erdélyi unióval kapcsolatos iratok (1833–36); az erdélyi Unió-Bizottmány üléseinek jegyzőkönyve (1848)
31. A Partium ügyét illető iratok (1836–47); a Részek visszacsatolására kirendelt királyi bizottmány iratai (1848)
32. Az erdélyi és magyar országgyűlést illető iratok 1848-ból
33. Közép-Szolnok vm. kir. biztosságával kapcsolatos levelek (1848)

XIII. csomó

34. Vegyes politikai iratok (1823–49)
35. Jelesebb szónokok beszédeinek kézíratai (1826–48)
36. Bemerkungen (é. n.)
37. Slavizmusról (compilatio)

XIV. csomó

38. *A párviadal szükséges volta* (1832, kézirat)
39. *Erdély törvény-sérelmeiről* (1832, kézirat)
40. *Balítéletek* impuruma (1832)
41. *Zöld könyv* (1842–47. évi kéziratok)
42. *Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében* (1843, kézirat)
43. *Ius publicum*. Honismertetés (é. n., kézirat)

XV. csomó

44. *Balítéletekről* (1831, teljes kézirat két kötetben)
45. Ua. (1831, cenzúrapéldány)
46. Ua. (három csomóban egyes fejezetek kézírata)
47. *Értesítő a Balítéletek kiadásához* (1833, kézirat)

XVI. csomó

48. Beszédek (1830–34, kézirat két kötetben)
49. Kendeffy [Ádám] felett mondott beszéd (1834, kézirat)
50. Beszédfogalmazványok

XVII. csomó

51. Naplók és naplívázlatok (1821–43)

XVIII. csomó

52. Jegyzetek
53. Vegyes iratok (1803–49)

XIX. csomó

54. Levélmásolatok és levelezési jegyzőkönyvek (1825–50)

XX. csomó

55. Levelek (1804–50)

Az iratanyag egy részének csoportosítását már Wesselényi elvégezte, részben üldöztetésének időszakában, amikor becsesebb iratait biztonságba helyezte (lásd a naplók során említendő II. sz. „elegyes jegyzőkönyv” 4. levelén tett feljegyzéseket), részben később, amikor egyes iratokat és iratkötegeket megjegyzéseivel látott el. Ez azonban távolról sem jelenti azt, hogy ennek az annyira becses személyi levéltárnak valamiféle eredeti belső rendje lett volna: ez lajstromozás hiányában nem is lehetett. De a Wesselényi halála után készült lajstrom, az 1851. október hó 8-i leltározás sem eredményezett mást, mint egyszerű számbavételt s ennek megfelelő – minden levéltári szempontot nélkülöző – csoportosítást. Az anyag rendezése az Erdélyi Múzeumra várt, amely 1896-ban letétként kapta meg a Wesselényi család akkor Göröcsönben őrzött archívumát.

Sajnos a közelmúltig az Erdélyi Múzeum sem oldotta meg szerencsésen ezt a feladatot, mert a Wesselényi-levéltárnak éppen a fentebb ismertetett anyagát megosztotta a Levéltár és a Kézirattár között, s ezzel – bár mindkét helyen gondos csoportosítás történt – lehetetlenítette az ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltárának egységes áttekintését. Részben ennek is tudható be, hogy bár sokan publikáltak a múzeumi levél- és kéziratár Wesselényi-anyagából, mégis az ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltára ismeretlen maradt, és a „nagy” Wesselényiről nem egy téves nézet alakulhatott ki.

A mondottak igazolására elég megtekinteni azt az ismertetést, amelyet Szabó T. Attila a Wesselényi-levéltár XVI. századi magyar iratait regesztáló tanulmánya előtt adott a Wesselényi család levéltáráról (Levéltári Közl. 1938. XVI. 206–208). Ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltára az I, V, XII, XIX, XXVIII, XXXIII–XXXIV, XXXVIII–XLIV, XLVIII–XLIX, LI–LIII, LVII–LX, LXII, LXXI. és LXXV. csoportban megosztva található fel, s utalás a kiegészítő kéziratos anyagra – amely egyebek mellett a Wesselényi-levelezés legjelentősebb részét, a levélmásolati könyvek gyűjteményét is tartalmazza – nincs, mert azt teljesen elkülönítve a Kézirattár gondozta.

Az utóbbi évek folyamán azonban az Erdélyi Múzeum vezetősége olyképpen szabályozta a Kézirattár és Levéltár viszonyát, hogy az Erdélyi Múzeumban elhelyezett levéltárak eme kettős kezelését megszüntette, s így lehetővé vált ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltárának eredeti egységében való helyreállítása is. Fentebb ennek az örvendetes új állapotnak megfelelő csoportosításról adtunk számot.

Ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltárát köztudomásúlag a politikai iratok, kéziratok, naplók és levelek jellegzik. A *politikai iratok* főként az 1834–35. évi országgyűléssel, az 1835–38. évi hűtlenségi bűnperrrel, az úrbér, a Partium és az unió kérdésével, végül az 1848. évi eseményekkel kapcsolatosak. Ez iratok változatosságáról már a fenti, összefoglaló címekeben felsorolás is jó áttekintést ad; tüzetesebb ismertetésüktől tehát ez alkalommal eltekintünk. A kéziratokról, naplókról, de főként a páratlan méretű levelezésről a következőkben adunk részletesebb tájékoztatást.

a) A Wesselényi-kéziratok

A Wesselényi-kéziratok részben kinyomtatott művek eredeti fogalmazványai, részben közlésre nem került tanulmányok és cikkek, illetve beszédészövegek. Jelentősebbjei időrendben így következnek:

1. *Balítéletekről*. 1831. (Megvan az impuruma, két kötetben a teljes kézirat, a cenzúrapéldány és három csomóban egyes fejezetek külön szövegei.)
2. *A párviadal szükséges volta*. 1832. 8° 8 lap. (Polémia a Társalkodó 1832. 20. sz.-ban megjelent, a párviadalról írt cikkel.)
3. *Erdély törvény-sérelmeiről*. 1832. 8° (három változatban) 12, 10, ill. 8 lap
4. *Értesítő a Balítéletek kiadásához*. 1833. 8° 34 lap
5. *Beszédek*. 1. kötet (1830. évi két beszéd, a magyar nyelv ügyében mondott beszéd az 1833. évi országgyűlésen és ugyanez időben megyegyűléseken elmondott tizenkét beszéd gondosan letisztázott szövege). 229 lap
6. *Beszédek*. 2. kötet (1833–34-ben Közép-Szolnok vármegye gyűlésein, Kolozsvárt, Désen, Marosvásárhelyen, többségükben azonban az 1834. évi országgyűlésen elmondott beszédek ugyancsak gondosan letisztázott szövege). 254 lap
7. *Kendeffy [Ádám] felett mondott beszéd*. 1834. 8° 13 lap
8. *Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében*. 1843. 4° 197 lap + 5 sztl.
9. *Zöld könyv*. 4° 291 lap, a következő tartalommal:
  - a) Az erdélyi úrberről (1842. dec.) 1–31. l.
  - b) Megyei botrányokról. Nemzeti kórallapot (1843. máj. 10.) 35–92. l.
  - c) Az országgyűlési ifjúságról (1843. jún. 10.; a Pesti Hírlap számára) 93–99. l.
  - d) Lovassy László számára aláírásra felszólítás (1843. jún. 29.) 101–102. l.
  - e) Felszólítás az augsburgi Allgemeine Zeitung ellenünk szórt rágalmai visszatörlesztésére (1844. márc. 14.; közbeiktatva!) 4 sztl.
  - f) Adatok a' Részbeli Megyékről 's jelesen Közép-Szolnokról (1844. okt.) 103–119. l.
  - g) Nézetek a' Részbeli Megyékről (1844. okt.) 122–126. l.
  - h) Lóvali vadászatról s errei fölszólítás az erdélyiekhez (a Pesti Hírlapba) 127–132. l.
  - i) Pesti polgári oklevél iránt (a Pesti Hírlapba, 1845. ápr. 7.) 4 sztl.
  - j) B. Wesselényi Miklós 845 májusa 28-án a pesti ifjúság által történt megtiszteltetése alkalmával mondott beszéde 135–141. l.
  - k) Polgári hitvallomás (az augsburgi Allgemeine Zeitung-ban mint felelet egy abban megjelent cikke, 1846. márc. 26.) 142–148. l.
  - l) 1846 és az Erdélyi Úrbér 157–172. l.
  - m) Ueber die Gräuelscenen der 18-ten Dec. v. J. im Versammlungsgaale des Biharer Comitats und dereneber 173–181. l.
  - n) (cím nélkül; a lótenyésztéssel kapcsolatos) 183–191. l.
  - o) Nemes Udvarhelynek Rendeihez az úrbér és örökváltság tárgyában (1846. nov. 1–3.; részben megjelent az Erdélyi Híradó 1846. évi 201–204. számában, vö. Ferenczi: *Kossuth és Wesselényi s az úrbér ügye*. Századok 1902 (XXXVI). 152. és 154.; megküldve a Pesti Hírlapnak is) 193–221. l.
  - p) (cím nélkül; az úrbér és örökváltság kérdésében; az 1846. nov. 18-i zilahi közgyűlésre s az Erdélyi Híradónak küldve) 223–232. l.
  - r) Az erdélyi adólajstromról (1847. jan. 30.; az Erdélyi Híradónak és a Pesti Hírlapnak küldve az s. alattival együtt) 233–240. l.

- s) „Adj keveset ’s tarts meg sokat” körüli törekvések ’s czélzatok Erdélyben (1847. jan. 31., az Erdélyi Híradónak és a Pesti Hírlapnak megküldve, de nem közölhetik) 42 sztl.
- t) Szabad-e még most is az annyira drága és szűkülő gabonából pálinkát főzni (megjelent a Hetilapban és a Pesti Hírlapban) 18 sztl.
- u) Der Landtag in Siebenbürgen oder die Urbarial-Verhältnisse in Siebenbürgen (é. n.) 9 sztl.
- v) (cím nélkül; a lótenyésztéssel kapcsolatos) 7 sztl.

10. *Ius publicum. Honismertetés* (é.n.). 4° (több változatban, a teljes tisztázott példány Wesselényi jegyzete szerint 44 ívlapot tesz ki).

E kéziratokkal kapcsolatos bibliográfiai adatgyűjtést – bár nagyon szükségét éreztük – még ez idáig nem tudtuk teljessé tenni; így nem tudjuk véglegesen elkülöníteni a már Wesselényitől közreadott darabokat a még ismeretlenektől. A *Balítéletek* és a *Szózat* kivételével azonban, a közlési hely napilap lévén, az újraközlés esetleg kívánatos lehet. Szükséges a *Balítéletek* nyomtatott szövegének és a kéziratok példányoknak az összevetése is. A beszédekkel kapcsolatosan utalunk a Kardos Samu szerkesztésében és kiadásában megjelent Régi Okiratok és Levelek Tára 1906(II). évfolyamának *Wesselényi kiadatlan beszédei és javaslati* c. közleményeire (3. sz.?, 4. sz. 75–79; 5–6. sz. 83–87; 7–8. sz. 93–99.), valamint Kardos monográfiájára (*Báró Wesselényi Miklós élete és munkái*. Bp. 1905; két kötet), amely számos beszéd szövegét közli, többet a Magyar Nemzeti Múzeum kéziratárában lévő Wesselényi-kéziratok alapján, amelyeknek gondos, Wesselényi kézírásával készült vagy tőle javított másolatai levéltárunkban a „Beszédék” c. (fentebb az 5. és 6. pont alatt ismertetett) kéziratok kötetekben is megtalálhatók. Utalunk arra is, hogy Kardos birtokában volt (vö. *i. m.* I. k. XII–XIII.) Wesselényi beszédeinek a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Nemzeti Múzeum, a családi levéltár, továbbá Pest, Szatmár, Zemplén, Szilágy, Szolnok-Doboka, Kolozs és Maros-Torda vármegye, valamint Zilah város levéltárában feltalálható eredetiek alapján összeállított gyűjteménye 1830. okt. 5-től 1848. aug. 25-ig.

b) A Wesselényi-naplók

A Wesselényi-naplók részben „elegyes jegyzőkönyvek”-be, röptülő lapokra vagy összehajtogatott ívek lapjaira írt naplívázlatok, részben gondosabb, kötött 8° füzetekbe vezetett naplók. Az előbbieket közül az 1825–35 közöttiek a múzeumi Kézirattár egy foliókötetbe egybefűzettek.

Az első feljegyzéseket (1821 márciusából) egy kétrét hajtogatott negyedív két lapján találjuk. 1821. nov. 23-tól a naplók első kötetei (1–3.) következnek (1822. dec. 8-ig). Az 1823. január 18.–1825. dec. 15–31. közötti feljegyzések hol a 3. naplóban, hol egy „elegyes jegyzőkönyv” levelein történtek. Ettől kezdve (1825. dec. 15.) az 1835. ápr. 30-ig terjedő naplívázlatok – kevés kivétellel, amelyek az előbbi elegyes jegyzőkönyvbe íratk be – az említett colligatum darabjai: hol 8°, hol 4° lapokra írt gondosabb vagy kevésbé gondos jegyzetek. 1835. máj. 1-től, 1837. márc. 4-ig következnek a naplók 4–9. kötetei. 1836. szept. 14-től 1837. jún. 14-ig újból egy „elegyes jegyzőkönyv” veszi át a napló szerepét, s itt találunk naplívázlatokat. 1838. márc. 1-től 1839. febr. 7-ig megint vannak naplók (10–13. kötet). Az 1839. ápr. 11.–1841. márc. 31. közötti naplívázlatok már csak röptülő lapokon, összehajtogatott íveken, sokszor 32° kis füzetkékből maradtak fenn. A további feljegyzések – ha formailag nem is – folytatják az 1839. febr. 7-én megszakadt naplók sorozatát: ezekkel az 1841. nov. 11.–1843. szept.

19. között 4° ívlapokon gondosabban vezetett napi jegyzésekkel ér véget a több mint két évtizedes naplógyűjtemény. (Részletesebb leírásban lásd az I. sz. mellékletben!)

A naplók és naplójegyzetek több mint 1500 nyolcadrét lapnyi anyagából eddig kiadásra került az 1821. szept. 23.–1822. nov. 21. közötti napló (1–3. sz. napló) *Báró Wesselényi Miklós úti naplója 1821–22* címmel (Kvár 1925. 174 l.; a Wesselényi család egyik magát meg nem nevező tagjának minden tudományos szempontot nélkülöző, az idegen nyelvű részeket magyar fordításban közlő vállalkozása; az 1823–26. évi feljegyzések (az I. sz. elegyes jegyzőkönyvből) *Báró Wesselényi Miklós ifjúkori naplófeljegyzései* címmel a Kardos-féle Régi Okiratok és Levelek Tára 1905(I). és 1906(II). évfolyamában (1905. évi 1. sz. 56–59; 2. sz. 70–73; 3. sz. 73–77; 1906. évi 1. sz. 53–56; 2. sz. 76–79; 3. sz. ?; 4. sz. 67–69; 5–6. sz. 69–73; 7–8. sz. 89–92); az 1836. évi olaszországi napló *Wesselényi olaszországi utazása 1836-ban* (8. sz. napló) az Erdély c. folyóirat 1903. évi évfolyamában (Kelemen Lajos közlése); az 1838. márciusi, a pesti árvízzel kapcsolatos feljegyzések (12. sz. napló) megjelent a Vasárnapi Újság 1888. évfolyamában (666–67, 682–84, 698–700, 718–730) és az Erdély Öröksége c. sorozat XX. kötetében (*Erdélyi arcok 1791–1867*. Bp. é. n. 148–170). Kardos a „felhasznált forrásművek jegyzékében” (I. k. XII.) közli, hogy birtokában van a Wesselényi-naplóknak Kelemen Lajos által készített és 600 ívet meghaladó kézirati másolata. Tudomásunk van azonban arról is, hogy Kelemen Lajos, az Erdélyi Múzeum levéltárának évtizedeken át levéltárosa s utóbb a múzeumi könyv-, kézirat- és levéltár főigazgatója a naplóból újabb másolatot készített: ez a másolat jelenleg is birtokában van.

c) A Wesselényi levelezése

Kardos Samu, ifjabb Wesselényi Miklós életének és munkásságának vállalkozó szellemű laikus monográfusa aligha téved, amikor hangsúlyozza, hogy „Kazinczy Ferencen kívül nincsen senki ama kor nagyjai között, ki Wesselényihez hasonló széles körű politikai és irodalmi levelezést folytatott volna”. Missilis-jegyzékében (I. k. XV–LXII.) 1544 levélre utal, amelyek közül 1050 a Wesselényitől, 494 pedig a Wesselényihez küldött levelek száma, s nem túloz, amikor megállapítja, hogy a levelezés kiadásának feladata arra a Magyar Tudományos Akadémiára vár, amely „Wesselényiért, egyik első igazgatósági tagjáért és ama nagy idők egyik legnagyobb fiáért még jóformán mit sem tett, mit sem áldozott” (I. k. LXIV.).

A Wesselényi-missilisek kiadásának kérdése természetesen nem Kardosnál és 1905-ben vetődik fel először; a hatvanas-hetvenes évektől fogva hol itt, hol ott jelenik meg egy-egy érdekes levél – miként K. Papp Miklós a Történeti Lapok-ban közölt egyik sorozatát címezi – „A zsidói Wesselényi-levéltár kincseiből”. (Lásd Családi Kör 1864: *Báró Wesselényi Miklósnak egy levele ifjú báró Vay Miklóshoz*; Alföldiek Segélyalbuma MDCCCLXI: Wesselényi leveleiből; Hazánk s a Külföld 1869: *Az 1836-ban elfogott országgyűlési ifjak felségsértési pöre; Értekezések a történettudományok köréből*. V. k. II. sz. 1875: Szilágyi Ferenc: *Ifj. Wesselényi Miklós*; Történeti Lapok 1875 és 1876: K. Papp Miklós közlései több sorozatban; Figyelő 1876: K. Papp Miklós: *A „Magyar Tudós Társaság” keletkezése történetéhez* [Döbrentei Gábor két levele báró Wesselényi Miklóshoz]; Életképek 1876: K. Papp Miklós: *Néhány levél B. Kemény Zsigmondtól*; Jakab Elek: *Illustrált epizód műiparunk harminc év előtti történetéből*; Hölgyfutár 1876 és 1877: K. Papp Miklós közlései; *A „Magyar Polgár” nagy naptára 1876 és 1877*: K. Papp Miklós közlései; Jakab Elek: *B. Wesselényi Miklós hűtlenségi bűnpere*. I–II. rész, Kvár 1876; Szilágy 1885–1887: *Báró Wesselényi Miklós élet- és jellemrajzához*. A Kiss Károlyhoz írott leveleiből rakogatja Urházy; Hazánk 1888: Kovács József: *Br. Wesselényi*

Miklós életéhez; Irodalomtörténeti Közlemények 1891: Ponori Thewrewk Emil közlése; Szilágy 1893: Wesselényi levele s költeménye; Magyar Nemzet 1900: Versényi György: *Vörösmarty két levele*.) E közleményekben összesen 110 Wesselényitől és 157 Wesselényihez küldött levél jelent meg.

A továbbiakban (*Deák Ferenc emlékezete*. Szerk. Törs Kálmán. Bp. 1876; *Kölcsey Ferenc minden munkái*. Harmadik kiadás, X. k. Bp. 1887; *Gr. Széchenyi István levelei*. I–III. k. Bp. 1889–1891; *Kazinczy Ferenc levelezése*. VI–XXI. k. Bp. 1896–1911; *Bajza József összegyűjtött munkái*. Harmadik bővített kiadás, VI. k. Bp. 1900. és *Vörösmarty Emlékkönyve*. Szerk. Czapáry László. Székesfehérvár 1900) együttesen 19 Wesselényitől és 139 Wesselényihez küldött levelet adnak közre.

A századforduló éveinek legszorgalmasabb Wesselényi-kutatója, *Ferenczi Zoltán* azonban egymaga 224 Wesselényitől és 48 Wesselényihez küldött levél publikálásával gazdagítja a közreadott anyagot (*B. Kemény Zsigmond levelei B. Wesselényi Miklóshoz*. Erd. Múz. 1899(XVI). 660–64; *B. Kemény Zsigmond levelei B. Wesselényi Miklóshoz és B. Jósika Miklóshoz*. Irod. Tört. Közl. 1900(X). 351–366; *B. Wesselényi levelei Vörösmartyhoz*. Uo. 440–44; *Deák két levele s a szláv kérdés 1842–43-ban*. Bp. Szemle 1900. CII. k. 30–46; *Széchenyi és Kossuth írói harca. 1841–1843*. Új M. Szemle 1900(II). 225–40. és 372–407; *B. Wesselényi Miklós levelei B. Kemény Zsigmondhoz*. Irod. Tört. Közl. 1901(XI). 348–64. és 468–84; *Kossuth és Wesselényi s az úrbér ügye 1846–1847-ben*. Századok 1902(XXXVI). 47–68. és 136–62; *Kossuth Lajos kiadatlan levelei B. Wesselényi Miklóshoz*. Történelmi Tár 1902. Új f. III. 161–93. és 321–45; *B. Wesselényi Miklós kiadatlan levelei Kossuth Lajoshoz*. Tört. Tár 1903. Új f. IV. 1–33, 161–97, 321–54. és 583–607; *Kölcsey Ferenc levelei B. Wesselényi Miklóshoz*. Irod. Tört. Közl. 1903(XIII). 98–105; *B. Wesselényi Miklós levelei Deák Ferenchez 1841–1850*. Tört. Tár 1904. Új f. V. 292–320. és 321–55. 1901-ben Szádeczky Lajos közöl 7 Kazinczy Gáborhoz küldött Wesselényi-levelet: *Wesselényi levelei Kazinczy Gáborhoz*. Erd. Múz. 1901(XVIII). 436–46).

A publikált Wesselényi-levelek számát Ferenczi után Kardos Samu gyarapítja a legjelentősebben. 113 Wesselényitől és 42 Wesselényihez küldött levelet tett közzé. (Deák Imre *1848. Ahogy a kortársak látták* c. munkájában [Bp. 1942] is közöl 9 Wesselényi-levelet, azonban ezek közül csak egy [Batthyány Lajoshoz 1848. máj. 11-én írt] levél ismeretlen [79–81]. *I. m.* főként II. k. 408–496; *Báró Wesselényi Miklós ifjúkori kiadatlan levelei. 1805–1825*. Régi Okiratok és Levelek Tára 1905. I. 1. f. 73–78; 2. f. 80–83; 3. f. 78–81; 1906. II. 1. f. 57–60; 2. f. 80–84; 3. f. ?; 4. f. 70–74; 5–6. f. 62–68. és 7–8. f. 78–88; *Wesselényi kiadatlan beszédei és javaslatai*. Uo. 1906. II. 3. f. ?; 4. f. 75–79; 5–6. f. 83–87. és 7–8. f. 93–99.)

A nagyobb publikációk sorát 63 Wesselényitől és 35 Wesselényihez küldött levéllel Papp Károly közleményei zárják (*Br. Wesselényi Miklós levelei anyjához, Cserey Helénához*. Erd. Múz. 1906. Új f. I. 197–217. és 278–98; *Br. Wesselényi Miklós levelezése íróbarátaival*. Irod. Tört. Közl. 1906(XVI). 239–50, 355–79 és 472–81; *Wesselényi Miklós levelei barátaihoz, Bártfay Lászlóhoz és Jósika Miklóshoz*. Uo. 481–95; *Báró Wesselényi Miklóshoz írt politikai levelek*. Tört. Tár 1906. Új f. VII. 231–45). Újabban csak az Irodalomtörténeti Közleményekben találkozunk Wesselényi-levelekkel (Trostler József: *Ifj. Wesselényi Miklós báró négy német levele Nimptsch Leocadia asszonyhoz*. 1913(XXIII). 100–103; 1918(XXVIII). 198–200).

Összesítve:

	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
1. Az első, minden tudományos igényt nélkülöző közleményekben	110	157
2. Deák, Kölcsey, Széchenyi, Kazinczy, Bajza és Vörösmarty munkáit, illetve levelezését közlő kiadványokban	19	139
3. Ferenczi, Szádeczky-Kardos és Papp Károly közleményeiben	407	125
4. A legújabb közleményekben	5	2
	541	423
Az első csoportban közölt levelekből a későbbi publikációk újraközölnek	1	92

Tehát a Wesselényitől írt levelekből 541-et, a Wesselényihez írt levelekből 423-at, tehát összesen 964 Wesselényi-missilist tekinthetünk közreadottnak. E szám értékét növeli az a körülmény, hogy e levelek nagyobb részének (697 db) közlése – a Kardos-féle Régi Okiratok és Levelek Tárában közreadott levelektől (68 db) eltekintve – minden nagyobb könyvtárban fellelhető sorozatokban, folyóiratokban vagy önálló kiadványként és túlnyomórészt a tudományos követelményeknek megfelelő módon történt.

A közreadott anyag azonban csak töredéke a teljes Wesselényi-levelezésnek. Bár kétségtelen, hogy az eddigi publikációk során a legjelentősebb levelek többsége ismertté vált, mégis teljes képet sem Wesselényiről, sem a Wesselényi-levelezésről ezek alapján nem alkothatunk. Figyelembe veendő ugyanis, hogy ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltára több mint 10 000 missilist, illetve levélmásolatot vagy más levelezési adatot tartalmaz. A levéltár ide vonatkozó anyaga két részből áll:

I. *Levélmásolati könyvek és levelezési jegyzőkönyvek gyűjteménye* 1825. január 23-tól 1850. ápr. 20-ig, mégpedig:

a) 1825. jan. 23.–júl. 27; 1826. jan. 14–16; 1828. dec. 7–31., valamint 1829. jan. 2–14. között kelt levelezési jegyzőkönyve egy kis nyolcadrét kötet 32 lapján 217 sorszámmal;

b) 1837. febr. 13.–ápr. 17. közötti „Levelekről Jegyzések ’s levélmásolatok” hat nyolcadrét lapon 12 sorszámmal;

c) 1838. febr. 25.–1839. jan. 29. közötti „Levelek lajstroma” egy negyedréfűzet 16 lapján 263 sorszámmal s ugyanez időből „Levelek másolatja” egy negyedréfűzet 46 lapján 50 sorszámmal;

d) 1841. febr. 4.–1850. ápr. 20-ig levélmásolati könyvek egy negyedréfűzet és negyvenhárom nyolcadrét kötetben 207+7927 lapon 5587 sorszámmal. (A levélmásolati könyvek jegyzékét lásd a II. sz. mellékletben!)

e) 1848. máj. 18.–dec. 27-ig a főispáni hivatalos levelek jegyzőkönyve egy negyedréfűzet 71 lapján 59 sorszámmal, összesen 845 címzethez küldött 5988 levél szövege vagy kivonata.

II. *Eredeti missilisek gyűjteménye:*

a) Ifj. Wesselényi Miklós levelei anyjához, Cserey Helénához 1801–1831: 288 darab;

b) Ifj. Wesselényi Miklósnak a I. alatti jegyzőkönyvekben vagy levélmásolati könyvekben nem érintett levelei 1816–40: 79 db;

c) Ifj. Wesselényi Miklósnak küldött levelek 609 személy neve alatt 1810–50: 3759 db, *összesen*: 625 személy neve alatt 4126 eredeti missilis.

Ifj. Wesselényi Miklós személyi levéltárában tehát a tőle küldött levelek száma 6355 (a Kelemen Benjáminhoz küldött, ugyancsak az Erdélyi Múzeum levéltárában őrzött 123 db, 1830–40 közötti levéllel együtt 6478), míg a hozzá küldött levelek száma 3759. Wesselényi személyi levéltárának teljes missilis anyaga 10 237 darabot számlál, ebből eddig nyomtatásban 871 darab (az egésznek 8,5 százaléka) jelent meg.

A teljes levelezésanyagról – tehát mind a levélmásolati könyvek, mind pedig az eredeti missilis gyűjtemény leveleiről – a III. sz. melléklet nyújt pontos áttekintést.

A tervezett kiadással kapcsolatos javaslataimat és észrevételeimet, melyek a levéltár átrendezése során szerzett megfigyeléseimen és tapasztalataimon alapulnak, a IV. sz. mellékletben van szerencsém benyújtani.

Kolozsvárt, 1950. február 4-én

I. sz. melléklet

Kimutatás a Wesselényi-naplók és naplószerű feljegyzések időrendjéről

1821. márc. 18–20.	egy nyolcadív két lapján (naplívázlat)
1821. szept. 23.–1822. márc. 1.	1. sz. napló (8° 54. levél)
1822. márc. 4.–júl. 1.	2. sz. napló (8° 96. levél)
1822. júl.–dec. 8.	3. sz. napló (8° 1–79. levél)
1823. jan. 18.–márc. 29.	uo. 60. és 61. levél <i>b.</i> lapján
[1823.] aug. 4.–okt. 10.	I. sz. elegyes jegyzőkönyv (8°) 61. (utolsó) levelének <i>b.</i> lapján és a boríték belső oldalán (naplívázlat)
[1823.] okt. 11.–nov. 5.	uo. 56. levél <i>b.</i> lapján (naplívázlat)
1823. dec. 22–31.	uo. 5. levél <i>b.</i> lapján (naplívázlat)
1824. jan. 1.–dec. 31.	uo. 6–8. levél (naplívázlat)
Nb. 1824. ápr. 4., 15. és 17.; okt. 14-i feljegyzéseket lásd 3. sz. napló 49. levelének <i>b.</i> lapján + 80–84. levél lapjain.	
1821. III. 18–20.	I. egy nyolcadív két lapján
1821. IX. 23.–1822. III. 1.	II. egy 8° kötet 54. levelén
1822. III. 4.–VII. 1.	III. egy 8° kötet 96. levelén
1822. VII. 2. –XII. 8.	IV. egy 8° kötet 1–79. levelén
1823. I. 18.–III. 29.	uo. 60. és 61. levél hátlapján
[1823.] VIII. 4.–X. 10.	V. egy 8° kötet 61. (utolsó) levelének hátlapján és a boríték belső oldalán
[1823.] X. 11.–XI. 5.	uo. 56. levél hátlapján
1823. XII. 22–31.	uo. 5. levél hátlapján
1824. I. 1.–XII. 31.	uo. 5. levél hátlapján + 6–8. levél
NB. 1824.	IV. 4.
	IV. 15.
IV. 17.	IV. 79. levél hátlapján + 80–84. levél
X. 15.	

1825. I. 1.–XII. 31. V. I. sz. elegendes jegyzőkönyv 9–16. levelén (naplővázlat)
 NB. 1825. XII. 15–31-i feljegyzéseket lásd az 1825–35 közötti naplővázlatokat tartalmazó colligatum VI. I. (8°) levelének *a.* lapján
1826. I. 1–27. V. az I. sz. elegendes jegyzőkönyv 17. levelének mindkét lapján
1826. I. 29.–III. 3. VI. az említett colligatum 2. (8°) levelének mindkét lapján
1826. III. 4.–IV. 10. uo. 3. (4°) levél mindkét lapján
1826. IV. 11.–25. uo. 4. (4°) levél *a.* lapján
1826. V. 1–7. uo. 5. (8°) levél *a.* lapján
1826. V. 13.–VI. 29. uo. 6. (8°) levelének mindkét lapján
1826. VI. 30.–VII. 17. uo. 7. (8°) levél *a.* lapján
1826. VII. 23.–XI. 14. uo. 8–9. (8°) levél négy lapján
1826. XI. 14.–1827. I. 8. V. az I. sz. elegendes jegyzőkönyv 34–36. levelének 5. lapján
- NB. 1826. XII. 31.–1827. I. 7. VI. az említett colligatum 10. (4°) mindkét lapján
1827. I. 18.–II. 19. uo.
1827. II. 19.–IV. 21. uo. 11–13. (8°) levél öt lapján
1827. IV. 22.–V. 23. uo. 14. (4°) levél mindkét lapján
1827. VI. 22.–VIII. 1. uo. 15. (4°) levél mindkét lapján
1827. VIII. 13.–IX. 30. uo. 16. (4°) levél mindkét lapján
1827. X. 1.–1828. I. 13. uo. 17–18. (4°) levél négy lapján
1828. I. 13–18. V. az I. sz. elegendes jegyzőkönyv 17. levelének *b.* lapján
1828. I. 19.–1829. V. 11. VI. az említett colligatum 19–34. (8°) levél 30 lapján
- NB. 1829. IV. 3. –V. 22. uo. 35–38. (kis 8°) levél 6 lapján
1829. V. 12.–1831. V. 24. uo. 39–73. (8°) levél 62 lapján
1831. VI. 12.–VII. 15. uo. 74. (kis 8°) levél mindkét lapján
1831. VII. 16.–1832. XI. 26. uo. 75–82. (8°) levél tizenhat lapján
1832. XI. 27.–XII. 12. uo. 83–84. (kis 8°) levél *a.* lapján
1832. dec.–1833. nov. valószínűleg uo. 137. (4°) levél *a.* lapján
 uo. 138. (8°) levél *a.* lapján
 uo. 139. (8°) levél *a.* lapján
 uo. 140. (8°) levél mindkét lapján
 uo. 141. (8°) levél *a.* lapján
 uo. 142. (8°) levél *a.* lapján
 uo. 143. (8°) levél *a.* lapján
 uo. 144. (8°) levél *a.* lapján
- NB. Ezek a naplőjegyzések év nélküliek, sőt a 139, 141, 143–144. levelek feljegyzésein a hónap sincs jelezve.
1833. VII. 9.–VIII. 16. uo. 89. (8°) levél *a.* lapján
1833. VIII. 17–23. uo. 88. (8°) levél *a.* lapján
1833. IX. 1–7. uo. 90. (8°) levél *a.* lapján
1833. XII. 1.–1834. II. 18. uo. 87. (4°) levél mindkét lapján
1834. II. 19.–V. 19. uo. 91–94. (kis 8°) levél 6 lapján
1834. VI. 6–8. uo. 95. (8°) levél *a.* lapján

1834. VI. 9.–VII. 10.
 1834. VII. 11–12.
 1834. VII. 12.–VIII. 4.
 1834. VII. 13–15.
 1834. VII. 20–27.
 1834. VII. 28.–VIII. 10.
 1834. VIII. 11.–IX. 10.
 1834. IX. 11.–XII. 4.
 1834. XII. 5–12.
 1834. XII. 12–17.
 1834. XII. 17–21.
 1834. XII. 21.–1835. I. 3.
     NB. 1834. XII. 23.–1835. I. 25.
 1835. I. 3–16.
 1835. I. 17.–II. 6.
 1835. II. 6.–IV. 30.
 1835. V. 1.–VI. 30.
 1835. VII. 1.–IX. 30.
 1835. X. 1.–1836. I. 25.
 1836. I. 26.–V. 21.
 1836. V. 22.–VII. 24.
 1836. VII. 25.–XII. 31.
 1837. I. 1.–III. 4.
     NB. 1836. IX. 14–15.

 1836. XII. 8–10.
 1836. XII. 1–18.
 1836. XII. 19.–1837. III. 4.
 1837. III. 5.–VI. 14.
 1838. III. 1–31.

 1838. IV. 1.–VIII. 27.
 1838. VIII. 28.–X. 26.
 1839. I. 1.–II. 7.
 1839. IV. 11.–V. 11.
 1839. V. 11.–VII. 4.
 1839. VII. 18.–VIII. 1.
 1839. VII. 1–21.
 1840. X. 26.–XII. 6.
 1840. XII. 4–31.
 1841. I. 1.–XI. 11.
 1841. I. 1.–III. 31.
 1841. XI. 11.–1843. IX. 19.
- uo. 96–98. (4°) levél négy lapján
 uo. 123. (8°) levél *a.* lapján
 uo. 85. (8°) levél *a.* lapján
 uo. 122. (8°) levél *a.* lapján
 uo. 101. (8°) levél mindkét lapján
 uo. 86. (8°) levél mindkét lapján
 uo. 99–100. (4°) levél négy lapján
 VI. 102–108. (4°) levél tizenkét lapján
     109. (4°) levél mindkét lapján
     113. (8°) levél mindkét lapján
     112. (8°) levél mindkét lapján
     111. (8°) levél egyik lapján
     110. (8°) levél mindkét lapján
     118. (8°) levél mindkét lapján
     119–121. (4°) levél hat lapján
     124–136. (4°) levél huszonöt lapján
 VII. egy 8° kötet 37. levelén
 VIII. egy 8° kötet 37. levelén
 IX. egy 8° kötet 37. levelén
 X. egy 8° kötet 38. levelén
 XI. egy 8° kötet 46. levelén
 XII. egy 8° kötet 21. levelén
 uo. 23–25. levelén
 XIII. a. II. sz. elegyes jegyzőkönyv (8°) 12. levelének
 első lapján
 uo.
 uo. 2. levél hátlapján
 uo. 6. levél hátlapján + 7–8. levél
 XIII. 8–12. levél 9 lapján
 XIV. egy (8°) kötet 24 levelén (25–38. levelen újság-
 cikkek bemásolva: pesti árvíz!!)
 XV. egy (8°) kötet 38. levelén
 XVI. egy (8°) kötet 13. levelén
 XVII. egy (8°) kötet 11. levelén
 XVIII. (16°) 7 lapon
     (32°) 14 lapon
     (32°) 3 lapon
     (8°) 3 lapon
     (32°) 5 lapon
     (8°) 2 lapon
     (8°) 11 lapon + 16° három lapon
 XIX. (4°) 2 lapon
     (4°) 74 lapon

II. sz. melléklet

Kimutatás ifjabb Wesselényi Miklós levélmásolati
könyveiről*(A megvakult Wesselényi diktált leveleinek gyűjteménye)*

<i>kötet</i>	<i>időtartam</i>	<i>lapszám</i>	<i>levelek sorszáma</i>
I.	1841. febr. 4.–dec. 28.	207	1–276.
	1842. jan. 6.–dec. 31.	207	1–288.
II.	1843. jan. 4.–ápr. 29.	203	1–165.
III.	máj. 2.–júl. 31.	188	166–300.
IV.	aug. 1.–dec. 31.	198	301–460.
V.	1844. jan. 1.–márc. 31.	182	1–146.
VI.	ápr. 1.–jún. 30.	149	147–281.
VII.	júl. 1.–okt. 31.	183	282–442.
VIII.	nov. 1.–dec. 31.	128	443–533.
IX.	1845. jan. 1.–31.	175	1–72.
X.	febr. 3.–27.	129	73–146.
XI.	márc. 1–31.	195	147–252.
XII.	ápr. 1.–máj. 16.	180	253–388.
XIII.	máj. 22.–aug. 9.	180	389–547.
XIV.	aug. 10.–szept. 30.	173	548–645.
XV.	okt. 1.–nov. 25.	178	646–775.
XVI.	nov. 25.–dec. 25.	195	775–900.
XVII.	1846. jan. 7–31.	173	1–69.
XVIII.	febr. 1.–márc. 5.	170	70–144.
XIX.	márc. 5–31.	186	145–229.
XX.	ápr. 2.–máj. 18.	186	(130–147). 148–346.
XXI.	máj. 18.–jún. 30.	185	347–442.
XXII.	jan. 31.–aug. 16.	186	443–568.
XXIII.	aug. 14.–okt. 4.	184	569–715.
XXIV.	okt. 4.–dec. 31.	266	716–820.
XXV.	1847. jan. 1.–márc. 7.	185	1–123.
XXVI.			124–223. hiány- zik
XXVII.	ápr. 5.–máj. 12.	184	224–356.
XXVIII.	máj. 13.–júl. 7.	184	357–465.
XXIX.	júl. 10.–szept. 28.	176	466–629.
XXX.	szept. 28.–nov. 14.	183	630–729.
XXXI.	nov. 15.–dec. 31.	288	730–872.
		5562	3908
XXXII.	1848. jan. 2.–febr. 15.	189	1–93.
XXXIII.	febr. 17.–márc. 11.	184	94–270.
XXXIV.	márc. 11.–ápr. 26.	186	271–362.

<i>kötet</i>	<i>időtartam</i>	<i>lapszám</i>	<i>levelek sorszáma</i>
XXXV.	ápr. 26.–máj. 19.	169	363–491.
XXXVI.	máj. 20.–jún. 21.	184	492–583.
XXXVII.	jún. 21.–szept. 6.	184	584–726.
XXXVIII	szept. 7.–okt. 21.	187	727–842.
XXXIX.	okt. 24.–nov. 16.	207	843–946.
XL.	nov. 17.–dec. 31.	79	947–988.
	1849. jan. 2.–ápr. 21.	104	1–58.
XLI.	ápr. 22.–szept. 24.	121	59–145.
XLII.	szept. 24.–okt. 31.	95	146–211.
XLIII.	nov. 1.–dec. 31.	194	212–268.
XLIV.	1850. jan. 2.–márc. 9.	289	1–95.
XLV.	márc. 10.–ápr. 20.	183	96–182.
		8134 lap	5587 sorszám

Kolozsvárott, 1950. febr. 4.

III. sz. melléklet

Áttekintés Ifj. Wesselényi Miklós személyi levéltárának levelezésanyagáról

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez küldött levelek száma</i>
Ábrahám János	1844–48	19	
Ádám János	1820		1
Ady	1845	1	
Ajber János	1848	2	
Albach Szaniszló	1839–48	14	15
Albrecht százados	1848	1	1
Allgemeine Zeitung szerk.	1847	2	
Algya Tódor	1849	1	
Andrási János (csejdi)	1834		5
Andrássy Aladár	1846	1	
Andrássy György	1828	1	
Andrássy László	1845–48	4	
Andrássy Manó	1848	2	
Apor Gergely	1847	1	
Apor György	1845	1	1
Apor Lázár	1838–42	11	1
Apor Pál	1845–47	4	1
Appel Gusztáv	1823–46	2	6
Appel József	1825–43	1	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Appiano József	1838		1
Apponyi György	1843–47	3	2
Apponyi Lajos	1838–45	2	4
Asztalos Pál	1848	3	
Attomyr doktor	1835–51	32	23
Augsb. Allg. Zeitung szerk.	1846–48	2	
Bachner Lajos	1843		1
Baczó Károly	1848	1	
Bajza József	1833–48	5	4
Bakody doktor	1845	1	
Balázs Adalbert	1843	1	1
Baldacci ezredes	1848	7	1
Báldog	1828	1	
Bálint Elek alispán	1848	52	
Bálint Imre	1844–48	10	3
Baló	1825	1	
Balogh doktor	1842	3	
Balogh János	1825–45	8	5
Balogh Mihály	1819		1
Balogh Pál	1842–47	6	2
Balogh Pál	1829		1
Balsch A.	1841		1
Bánffy Albert	1841–47	17	13
Bánffy Dénes	1819		2
Bánffy Elek	1820		1
Bánffy Gergely	1815–25	2	12
Bánffy Gergely és többek	1813		1
Bánffy György gubernátor	1818		1
Bánffy György	1820		1
Bánffy János	1846–47	2	1
Bánffy József	1825–47	4	
Bánffy László	1813–37	5	14
Bánffy Miklós	1828–45	6	1
Bánffy Miklósné	1847	1	
Bánffy Pál	1835	3	
Bánffy Sarolta	1833		1
Bánffy Zsigmond	1835–36		2
Bányay Dániel	1848	1	
Bányay János	1845		1
Bányai kerületi főtisztviség	1847	1	
Bányai Vitális	1848	1	
Bardócz Elek	1844–46	3	2

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Bártfay László	1830–49	38	30
Bártfayné Jozefin	1835–50	49	11
Barg Augustin	1844–49	5	
Baricz János	1846	1	
Barra doktor	1826–45	5	
Bartalus István	1845	4	
Barthos Paulina	1839–40	1	2
Báthori György tanító	1847		1
Batthyány Bapt.	1835–46		2
Batthyány István	1846		1
Batthyány Iván	1846	1	
Batthyány Kázmér	1844–47	2	3
Batthyány Lajos	1842–48	21	6
Batthyáyné	1848	1	
Bavalszky	1849	1	
Bay Ferenc	1848	2	1
Bedeus József	1845	1	

I. 193

Bée, Nicolas de	1849		1
Beke Sámuel	1828		1
Béldi Ferenc	1835–48	6	2
Béldi György	1845	2	
Beldovich őrnagy	1847–48	2	1
Belső-Szolnok vm.	1845	1	
Bendik János	1843	1	1
Benzel százados	1844	1	
Bényi Zsigmond	1845		1
Benyovszky Péter	1835–50	31	25
Beöthy Ákos	1846	1	1
Beöthy Ödön	1833–48	49	22
Bereczky György	1844–45	7	
Bereczky Lajos	1846	1	
Berényi Lajos	1842	1	
Bernáth Zsigmond	1847	2	
Berthalerne	1842–48	4	
Bertha Sándor	1831–32		2
Berzenczey László	1848	1	
Berzenczey Miklós	1845–48	22	
Berzsenyi Dániel	1814–17		2
Bezerédy István	1838–48	44	31
Bethlen Domokos	1834–35		2

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Bethlen Ferenc	1847	1	
Bethlen Gábor	1844–47	2	
Bethlen Gergely	1825	3	1
Bethlen Imre	1825	2	1
Bethlen János (id.)	1830–49	43	14
Bethlen János (ifj.)	1846–49	24	14
Bethlen Jánosné	1825	1	
Bethlen Lajos	1844–45	4	4
Bethlen Mihály	1835		1
Bethlen Miklós	1848		1
Bethlen Nina	1818–19		2
Bethlen Olivér	1848	1	1
Bethlen Pál (id.)	1844–47	1	2
Bethlen Pál (ifj.)	1844–45	2	
Bethlen Sándor	1817		1
Bethlen Sámuelné	1825	2	
Bethlenné Mikó Kata gr.	1838		1
Beyschlag		1	
Biasini Gaetan	1838		1
Bihar vm.		1	
Biró Dániel	1847	1	
Biró Miklós	1843–46	8	
Biró Mózes	1848		1
Blagoevics generális	1845–47	4	
Blasnik postamester	1849	1	
Blücher Gebhardt	1843–50	5	2
Blücher M.	1840		1
Bobb püspök	1825	1	
Bodenham, de la Barra C. D.	1849	3	2
Bodó László	1845–47	3	
Bodó Zsigmond	1820–38		2
Bodola Károly	1844	1	
Bodor Pál	1825	1	
Body Imre	1848	2	4
Bogcha Pál	1835		1
Bohus János	1836–38	1	2
Bolyai Farkas	1818	1	
Boncza Elek	1847	1	
Bónis Sámuel	1847	2	
Bornemisza János	1847	1	1
Bornemisza József	1844–46	3	1
Borschiczky	1834–35		2
Borsos József	1848		

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Botos Péter	1835		3
Böloni Imre	1831		1
Bronislava, Stánski de	1820		1
Bruder	1825	4	
Brudern Antal	1850	1	
Brunswick M. Teréz	1843–48	6	2
Buchné Marie	1841–47	6	1
Bucsy István	1848		1
Buczy Emil	1816–32		2
Buczy József	1848		2
Buda Sándor	1847	1	
Budai István	1846	1	
Buttler János	1839		1
Butykay János	1849		1
Bydeskuthy	1844–46	5	1
Bükfalvi	1847	1	
Bürger Ferenc	1846	1	
Büttel Károly	1846	1	
			II. 173
Carl Henriette	1840		1
Cinhaffer Alois	1838		1
Collorido	1822–23		2
Conrad Ferenc	1841–46	16	
Conrad Ferenc ágens	1834–37		21
Criminalgericht	1849	1	
Curinspection Freywaldau	1843	1	
Czelnitz Johann	1832–43		2
Czenki gazd. igazg.	1843	1	
Czirjék Dénes és Kemény Dénes	1832		1
Csanády Ferenc	1838–47	3	2
Csanády György	1848	1	
Csanády Sándor	1845–47	3	
Csáky György	1845	3	
Csáky József	1845	4	
Csáky Rozália (Josika Jánosné)	1844–47	31	24
Csáky Sándor	1825–35	6	2
Csányi László	1848	1	
Csapody Pál	1838–50	57	32
Császár Ferenc	1836		1
Császár Sámuel	1847		1
Csegezy Antal	1820		1

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
Csegezi László	1846	1	
Csengery Antal	1846–48	1	4
Cserei Miklós	1831		1
Cserey Farkas	1810–42	16	30
Cserey József	1820		1
Cserey Krisztina	1838		1
Csiki viceispán	1825	2	
Csiszár Terézia	1838		1
Csomos Mihály	1831		1
Csucsai fogadós	1848	1	
III.131			
Dániel Elekné	1842	1	
Darvay Ferenc	1844–48	28	
Deák Ferenc	1834–50	64	43
Deáky Sámuel	1845–48	4	4
Décsey László	1834–48	14	8
Dedbis ?		1	
Détsei Ferenc	1834		1
Degenfeld Imre	1847–48	5	2
Degenfeld Miksa	1813		1
Degenfeld Miklós	1821		1
Degenfeld Ottó	1832–47	26	20
Degenfeld Pál	1839–48	35	24
Degenfeldné		2	
De Gerando Auguste	1847	1	1
De Latour G.	1850	1	2
Dembscher	1825	1	
Demeter Károly	1846–47	2	
Dercsény	1820		
Desewffy Aurél	1833	1	1
Desewffy Emil	1843–44	2	2
Detrich Miklós	1838–45	4	4
Dejma	1835		1
Deutsch kereskedő	1847	1	
Dési magistrátus	1847	1	
Dier Netti	1842–43	2	
Dibse helység	1848	1	
Ditrich doktor	1849	1	
Dobai István	1814		1
Dobai Károly ezredes	1848	2	
Dobai Sándor	1846	2	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
Dobay E.	1848		1
Doboka vm. RR	1846	1	
Doboka vm. tisztsége	1846	1	
Doleschall János	1845	1	
Dósa Elek	1834–38	29	10
Dósa József	1845–46	7	2
Dósa Lajos	1845	1	1
Dósa László	1845	1	
Döbrentey Gábor	1813–47	17	24
Döry Imre	1842–46	4	3
Draskóczy		1	
Draskovich George	1840		1
Draskovics	1836	1	1
Draveczky Zsigmond	1846	3	
Drumár Gergely	1846–48	1	2
Dubanszki Ferenc	1845	1	
Dubraviczky Simon	1844	1	
Dürenkruti posta	1848	3	2
Dürenkruti vasút	1848	1	
			IV. 165
Ebenstein Franz szabó	1843	2	1
Eckardsstein báró	1843	1	
Ecklopstein Béla	1848	4	
Eckstein János	1841	3	
Édes Gergely	1836		1
Egloffstein Béla	1848		2
Eichborn	1849–50	2	1
Eichelburg	1815–23		2
Emmerling	1845–48	2	
Emmich Gusztáv	1846	1	
Eötvös József	1838–48	6	1
Eötvös Mihály	1837–48	35	10
Eperjesi Antal	1848		1
Erd. főconsistorium	1842–46	6	
Erd. Gazd. Egylet	1845	1	
Erdélyi Híradó szerk.	1842–48	8	
Erdődy János	1841–46	4	1
Erdmann-Gilgenheimburg	1842–49	3	
Eröss Sándor	1844	1	
Ertsei János	1834		7
Esterházy Károly	1832–37		6

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
Esterházy Mihály	1825–49	7	10
Esterházy Miklós	1843	1	
Esterházy Pál	1849	1	
Esterházy Vince	1825	2	3
Fábián Dániel	1848	1	
Faragó József	1843–47	6	1
Farkas Sándor (Bölöni)	1817–47	14	20
Farkas Sándor (gyulafehérvári)	1842–45		6
Fazakas Imre	1821–35		2
Fazekas doktor	1825	1	
Fáy András	1843–47	5	6
Fáy István	1828–31	1	2
Fejér Rozália (Kispálné)	1843		1
Feketehegyi	1836		1
Feketetói posta	1848	1	
Felszeghi Károly	1844	1	
Fenichen	1823–35		8
Fényes Elek	1843	1	
Fényes Károly	1848	1	
Fényes Mihály festő	1848	1	
Ferdinánd-huszárok	1850	1	
Ferenczi Ferenc	1848		1
Ferenczi Károly	1847	1	
Ferenczy Anna	1825		1
Ferenczy József		1	
Ferenczy László	1843–48	49	49
Ferentzi doktor	1825	3	
Ferentzi József	1818–22		2
Ferussac	1825	1	
Fessler Ignác	1816–18		2
Fest Gusztáv		1	
Festetics Leó	1825–38	2	8
Festetics Sámuel	1842	1	
Fiáth István	1848	1	
Fiktus Károly	1838		1
Filep József	1830		1
Fischer Ernest	1825–50	67	42
Fischer Ferdinánd	1844–48	4	6
Fischerné Karolin	1844–45	7	1
Fischer Róza	1838		1
Flament M.	1847		3
Fleckel Károly	1845–46	2	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Florent Simon	1845		1
Fogarasy István	1844–48	2	
Földvály Farkas	1847	1	1
Földvály Ferenc	1841		1
Frasch	1825	4	
Freystädter L.	1835		1
Friedman Izsák	1847	2	
Fridman Sámuel	1835		2
Friedrich Ferenc	1834–35		2
Frimont báróné	1845	1	
			V. 232
Gaál Antal	1845	1	
Gaál József	1843–44	3	3
Gabányi	1848	1	
Galaci alszolgabíró	1845	1	
Garay doktor	1848–50	7	
Garay Sidonia	1849		1
Gáspár János	1845–46	2	
Gazdasági Egyesület	1843–47	2	
Geibel Károly	1846	1	
General-comando	1846	1	
Gerbelsberg	1843	1	
Géressy László	1848	1	
Ghéczy Péter	1845	1	
Ghyczy Kálmán	1848	1	
Gidófalvi János	1838		2
Gleisprach gróf	1842	1	
Glenn	1849	1	
Góla Mózes	1845	1	
Gombos alezredez	1848	1	
Gonzales Lajos	1845	1	
Gozony Dániel	1835		4
Gömöry András	1838	1	1
Gött János	1838		1
Gräzar generális	1848	2	
Grindel Imre	1845	1	
Grosz doktor	1844	3	
Grothe Heinrich	1845–47	2	
Gunkel József	1842	3	
Guthi Antal	1848	1	
Gyárfás Miklósné	1846	1	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
Gyarmathi szabó	1825	1	
Gyarmathy Dániel	1844	1	
Gyergyai Ferenc (id.)	1845	3	
Gyujtó István	1842	2	
Gyulay Lajos	1847	1	1
Gyulay Sámuel			
Hacker	1825	1	
Hadviger Ernst	1843–48	19	1
Hadviger Ferenc	1835–48	20	24
Hage Charlotte v.	1833		1
Halassy Lajos	1845	2	
Halász Márton	1845	1	
Haller Ferenc	1825–46	11	1
Haller János	1825	2	
Haller József	1846–47	3	
Haller Lajos	1838–47	1	2
Haller ?	1830–44		4
Hancki Friedrich nyerges	1825	1	
Hanke Éva	1834–35		4
Hantichné	1850	1	
Hardtmuth	1841	1	
Hatfaludy Antal	1847	1	
Hatfaludy Elek	1846–48	8	
Hatfaludy István	1848	1	
Hatfaludy József	1825	1	
Hatfaludy őrnagy	1846	1	
Hatfaludy Pál	1845–47	2	
Hatfaludy viceispán	1825	7	
Hatfalvy	1844		1
Hatsfeld-Trachenberg herceg	1848–50	5	
Hatsfeld-Trachenberg hercegné	1848–49	2	
Haymann	1843	1	
Heckel szöcs	1843–45	3	
Heekel G.	1848		1
Hegedüs Sámuel	1832–34		2
Heinrich József százados	1841–47	8	
Hekl Károly		1	
Hell János	1845	1	
Helmeczi Mihály	1814–45	1	4
Hänkel Hugó gróf	1843–49	2	1
Hennings Th. könyvtáros	1842–50	9	4
Herepey Gergely	1845	3	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Heroux Wilhelm	1848		2
Herszényi János	1845	1	
Hess	1836		2
Hetilap szerkesztősége	1847	1	
Hetman Lacesko	1843	1	
Heubner könyvtáros	1825	1	
Hild százados	1848	1	
Hinz György	1844–47	5	
Hirnicket & Pülcher	1825	1	
Hirnök szerkesztősége	1843	1	
Hirsch & Ollmütz	1842–43	2	1
Hiry Ferenc	1830–48	26	9
Hofmann ezredes	1813		1
Hohenpachi posta	1849	1	
Homolacz	1848	1	
Hont vm. közönsége	1843	1	1
Horacsek József	1844	3	
Horváth Dániel	1819		3
Horváth István	1848	1	
Horváth Zsigmond	1825	2	
Horváth százados	1820	1	
Horváth Polixena (Péchyne)	1847		1
Horvát Mihály	1846	1	
Hosszu László (id.)	1847	2	1
Humboldt dr.	1850	5	5
Hunyad vm.	1842	1	
Hunyadi János	1848	2	
Hunyady József	1843	1	
Hunyady k. n.			1
Huszár József	1825	11	
Huszár Károly	1820		1
Huszár Zsigmond	1845–47	4	
Hutter Adalbert	1835–41		7
			VI. 97
Illésy	1848	1	
Illés (Náprád)	1825	2	
Imreh Domokos	1824	2	
István főherceg nádor	1848	2	
Ivanovich dr.	1839	2	
Jager Bataillon	1848	1	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
Jakab Lajos	1846	1	
Jankó Vince	1847	2	2
Janó (Zilah)	1825	1	
Jánosi György	1821		1
Jendrassik Ferenc	1845–47	3	
Jeniche	1825	5	
Jersey Ignác	1848		1
Jobbágy András	1825	1	
Jósa doktor	1847–48	4	
Josika Geyza	1845–47	7	12
Josika János	1825–50	5	1
Josika Lajos	1836–47	6	1
Josika Miklós	1834–48	137	189
Josika Miklós (ifj.)	1845	1	
Josika Miklósné	1848	1	
Josika Sámuel	1825–47	9	9
Jurcsák Fr.	1849		1
Jurenák Fr. Vilmos	1846–49	13	2
Justinus	1816–22		3
VII. 229			
K. L. Hidalmás	1843	3	
Kaba város előljárósága	1848	1	
Kabos Dániel	1845–47	1	1
Kabos Lajos	1845	1	
Kabos József	1847–48	3	2
Kacs Kovics Lajos	1841–45	5	2
Kádár István	1838		1
Kádár János	1846	3	
Kállay István	1844	1	
Kállay Ferenc	1846		1
Kállay Kristóf	1845	1	
Karacsay Sándor	1825–47	4	3
Karcag város előljárósága	1848	1	
Károlyi György	1825–48	17	18
Károlyi Györgyné	1845	2	
Károlyi István	1831–48	2	1
Károlyi Lajos	1825–43	3	1
Károlyi Karolina	1845		2
Kaskel I.	1835–47	9	2
Kaszinó Kolozsvár	1832		1
Kaszinó Marosvásárhely	1832		1

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez küldött levelek száma</i>
Kászoni Ferenc	1845	1	
Katona Miklós	1844–48	6	10
Katona Zsigmond	1828	1	
Kauntz András	1843		1
Kazinczy Gábor	1848	7	
Kazinczy Ferenc	1810–31		38
Kecskeméthy Dániel	1836–38		2
Kegel Carl	1825–33	1	1
Keglevich László	1834		1
Keglevics Gábor	1843	2	
Kékesi esperes	1845	1	
Kékesi közönség	1847	7	
Kelemen Benjámin	1825–50	263	
Kelemen Elek	1847	1	
Kelemen Lajos	1834–38	1	1
Kemény Dénes	1847–48	7	2
Kemény Domokos	1845–47	2	
Kemény Farkas	1845	1	
Kemény Ferenc	1838–48	7	3
Kemény György	1835		1
Kemény Ignác	1825–47	4	
Kemény Miklós	1828	1	
Kemény Pál	1833–35		3
Kemény Sámuel	1847–48	1	1
Kemény Ráchel	1832–36		11
Kemény Zsigmond	1844–48	41	20
Keményes János	1835		1
Kendeffy Ádám	1820–33	4	7
Kendeffyné	1841–45	3	1
Kendeffy Ráchel (Wesselényi J.-né)	1839–40	3	4
Kenderesi Mihály	1820		1
Kenézy Lajos	1844	1	
Keresztes István	1846		1
Késmárky Sámuelné	1844	1	
Kessing báró	1825	1	
Kiermayer Christian	1817		1
Kildényi	1848		1
Kilián Georg	1834		1
Kirner József puskaműves	1832–49	18	14
Kispál Ágnes (Farágó Józsefné)	1844–49	31	
Kiss Bálint	1825–38	6	3
Kiss Ferenc	1846	2	
Kiss János ing.	1825	1	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Kiss Károly	1841–50	283	
Kiss Kőműves Károly	1845	1	
Kiss Lajos	1838–45	8	6
Kiss László	1845–48	6	
			VIII. 176
Kelemen Benjámín	1820–22		2
	1832–33		31
	1835		45
	1836		54
	1837		58
			IX. 190
Kelemen Benjámín	1838		23
	1839		11
	1840		10
	1841		21
	1842		33
	1843		33
	1844		29
	1845		40
	1846		31
	1847		51
	1848		26
			X. 308
Kiss Károly	1835–41		22
	1842		12
	1843		10
	1844		30
	1845		29
	1846		36
	1847		1
	1848–50		25
			XI. 185
Kisújszállás város előljárósága	1848	1	
Klauzál Gábor	1843–48	23	4
Klein	1843	1	1
Klicky generális	1843	1	
Koczán József	1947–50	5	4
Kocsis János	1847	1	
Kocsordi tisztt		1	
Kollonicsné Auguste	1838–48	3	3
Kollonics Max	1835–48		60

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez küldött levelek száma</i>
Kollonics Miksa	1841–50	79	
Kolomb Marie	1850	2	
Kollowrat	1836–46	2	3
Kolozsvári Ferenc	1816		2
Kolozsvári Polg. Társalk. Bizottm.	1845	1	
Komáromy György	1846	1	
Komlósy Antal	1838		1
Kónya Lajos	1825–31	1	1
König fővadász	1841–43	3	
Korda János	1847	2	
Kornis Elek	1846	1	
Kornis János		1	
Kornis Mária	1848	1	
Korniss Mihály	1819–36	1	9
Koroknai Zsigmond	1848	1	
Kósa Ferenc	1847–48	3	15
Kósa Zsigmond	1846	1	1
Kossuth Lajos	1833–48	130	30
Kossuth Lujza	1838–48	2	1
Kossuth Lapja szerk.	1848	3	
Kostaky Lacesko	1843	1	
Kostyál Ádám szabó	1843	2	1
Kosztai János	1820		1
Kováchich Márton György	1814		3
Kovács Ferenc esperes	1844–46	3	2
Kovács István	1845	2	
Kovács Lajos	1842–46	15	5
Kovács Lajos	1833–38		19
Kovács László	1842–50	7	4
Kovács Mihály	1820		1
Kovácsi János	1847	1	
Kozma Dénes	1846–48	2	5
Kölcsey Ádámné	1837–39	1	5
Kölcsey Ferenc	1831–38	9	26
Kölcsey Antal		1	
König Carl	1841		1
Kővárvidék közönsége	1848	1	
Kővárvidéki főkapitányság	1848	1	
Kőváry László	1848	1	
Közép-Szolnok	1834		1
Közép-Szolnok vm.	1845	2	
Közép-Szolnok vm. RR	1842–47	5	
Közép-szolnoki kat. sorshúzás bizt.	1842	2	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
Közép-Szolnok vm. bizottn.	1848	4	
Közép-Szolnok vm. közp. választ.	1848	1	
Közép-Szolnok vm. polgárai		1	
Közép-Szolnok vm. lelkészei		1	
Közlöny szerk.	1848	1	
Közmötzi József	1848	1	
Kraszna vm. RR	1845	2	
Kraszna vm. tisztsége	1846	1	
Kraszna, Közép-Szolnok és Kővárvidék közönsége	1848	1	
Kraxner Criste	1814–44	13	
Krečsmáryné	1842	1	
Kreuntner ezredes	1845–47	4	
Kronstädter	1847	1	
Kubinyi Ferenc	1839–47	9	6
Kubinyi Miklós	1820–45	1	12
Kummer Jeremiás	1845	1	
Kuun Gergely	1844–49	12	11
Kuun Gotthard	1834		2
Kunemalder	1848		2
Kusztos András	1845–46	3	5

XIII. 250

Lackenbacher testv.	1845	7	
Ladányi Dániel	1837		1
Lajanszky	1849		1
Lambert P.	1821–30		7
Láng Augustin	1848		1
Lanzer dr.	1828–29		3
Lányi Károly	1845–47	2	1
Laskai Károly	1848	1	
Laskai Lajos	1825–48	8	15
Laskai Samu	1819–48	4	1
László Imre	1848		1
Lázár Imréné özv.	1843	1	
Lázár József	1825	1	
Lázár Lázár	1837–44	1	1
Lebeda puskaműves	1841–44	8	2
Léder Albert	1843	1	
Léderer generális	1845–46	3	
Lehovszky	1825	2	
Lemberg	1848		1

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez küldött levelek száma</i>
Lemény János püspök	1845–48	13	2
Lesigan Carl	1843	1	1
Lészay Lőrinc	1846	1	
Létai Miklós	1838		1
Leutheuser	1842–43	1	
Lichtenstein Alois stb.	1836	1	1
Lichtenstein Károly herceg	1828–49	8	1
Lichtenstein Carl	1842–49		9
Liedemann Friedrich	1832–49	3	12
Lindeberg A.	1841		1
Lindenberg N.	1841	1	
Lobkovitz Károly herceg	1842	1	
Lisznyay Gedeon		1	
Lobmayer	1848	1	
Lónyay Gábor	1825–47	4	
Lovassi István	1838	1	1
Lovassy Ferenc	1836		1
Lovassy László	1835–37		8
Löwenstein & Sohn	1845	3	
Lubomirsky György herceg	1848–50	11	3
Lukács József	1842		1
Lukács Móric	1843–48	43	42
Lukács Sámuel	1845–47	1	1
Lunkányi János	1849–50	3	2
Luther erdőmester		1	
Lutter Adalbert	1841–43	6	
Lutter Katalin	1845	1	
Lux József	1845–48	6	
M (Pozsony)		5	
Maeszkásy Lajos	1846	1	
Madár	1825	1	
Madass Sándor	1843	1	
Magyar Keresk. Társ.	1845–48	17	23
Maixner Antal	1848	1	
Majláth kancellár	1843	1	
Majláth György	1847–48	2	
Majthényi Rudolf	1844		1
Malicki hadnagy	1841		1
Mandel Karl	1842–43	4	1
Mandel Rudolf	1842	1	
Máramarosi József	1835		5
Mare József	1844	1	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Margittai főbíró	1846–47	2	
Margitta város előljárósága	1848	1	
Marian László	1845	1	
Marienburg Rudolf	1847–48	5	
Marienburg V.	1848		2
Marnzeller dr.	1844	1	
Martiny August	1841–44	3	
Mártonffy Zsigmond	1848	1	3
Massow generális	1842–43	3	
Máté József	1838		2
Matskási Lajos	1834		1
Mauksch Lorette	1820		1
May Ferenc	1843		2
Mednyánszky Alajos	1843	1	
Medvey	1842	1	
Méhes Sámuel	1847	1	1
Mészáros hadügyminiszter	1848	6	
Mészáros Johanna	1838		1
Mezei János	1819		3
Mezei László	1845–46	21	3
Mezei Sándor	1844–47	4	
Mihalcz Elek	1844	1	
Mihályi Gábor	1848	3	
Mikes János	1844–48	9	1
Miklós József	1845	7	
Mikó Borbála (Kendeffyné)	1845	1	1
Mikó Imre	1845	2	
Mocsáry Lajos	1848–49	3	1
Moga Bazilius püspök	1845	1	
Moldvay László	1843–44	1	1
Molnár András	1847–48	8	11
Molnár Borbála	1823		1
Moos István	1835–48	4	5
Morawszky	1848–50	4	7
Mosa József	1845	2	
Mundy báró	1841	3	
Mühlenbruck Eduard	1845–47	5	
Mühr	1825	2	
Müller József	1844–48	11	1

XIII. 201

Müller dr.	1850	1	
------------	------	---	--

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez küldött levelek száma</i>
Müller nyomdász	1849	14	
Nádasdy	1836		1
Nadrowsky	1843	1	1
Nagy Dániel	1838	3	1
Nagy Domokos	1847–48	4	1
Nagy Elek	1830–37		6
Nagy Ferenc prof.	1844–45	6	
Nagy Ferenc	1815		2
Nagy János	1825–26	2	
Nagy József	1844		1
Nagy Károly százados	1846	3	
Nagy Károly igazgató	1843–48	6	
Nagykárolyi kat. kormányzó	1848	2	
Nagy Lázár	1832–50	125	
	1832–37		39
	1838–42		48
	1843		24
	1849–50		8
Nagy Lázárné	1848	1	
Nagyléta város előljárósága	1848	1	
Nagy Márton	1834		1
Nagy Mihály	1847	1	
Nagy Samu	1844	1	2
Nalátzi	1825	4	
Nemes Ábrahám	1842	1	
Nemes Ádám	1834		1
Nemes János	1825	1	
Nemes József	1835–45	2	7
Nemes Zsuzsanna	1824		1
Németh László	1848		1
Némethy Sándor	1848		2
Niedermayer Julianna	1835		1
Nimtsch	1843		2
Nimtschné Leocadia	1840–50	19	20
Nitsche Ernst	1843	1	
Niuny József	1845	2	
Nopcsa László	1836–45	1	1
Novák Márton	1848		1
Nowotny Mathias	1841	6	2
N. N. Conrad	1835		1
Nyáry Pál	1848	1	
Nyikolitza	1826	1	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
Obester N.	1845	1	
Oder Zeitung szerk.	1849	1	
Odescalchi László	1829		1
Oettinger	1825–46	4	
Onderkó János	1845–46	37	6
Opra András	1845–46	7	1
Oriáni Luigi	1836		1
Osváth Imre	1844	1	
Osztroluczky Gusztáv	1843	1	1
Öry	1850	1	
Pagette János	1843	1	
Pálffy Elek	1843	1	
Pálffy János	1846–47	5	1
Palóczy László	1843	2	
Panajott Miklós	1846–47	9	5
Pap Albert	1844		1
Pap Endre	1846–47	8	2
Pap Ferenc	1847	1	
Pap Ignác	1845–46	1	2
Pap József (szurd)	1845–46	21	1
Pap Károly	1847–48	3	
Papszász	1845	1	
Paptelki esperes	1845	1	
Pascha József	1842	1	
Pásztor Ferenc	1845	7	
Pataki Dániel	1848	1	
Pataki János	1844	1	1
Pataki Julianna	1844		1
Pataki Louise	1845–48	12	2
Pataki Sára (Radnótfáiné)	1841		1
Pattantyus Antal	1846	1	2
Patzák doktor	1849–50	40	
Pávainé	1846	1	
Pázmándy Dénes	1843–48	6	2
Peáchevich Pál	1849	1	
Peáchevich Sándor	1849	1	
Péchy Imre	1825	1	
Péchy István	1825–47	2	2
Peczely Ferenc	1847		1
Péczely József	1838		1
Pelei Farkas	1844	1	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
Pelei István	1838	1	1
Pelei Lajos	1845–48	7	1
Perényi Zsigmond	1841–48		6
Pergén gróf	1841–42	5	
Pesti Hírlap szerk.	1843–48	5	
Pesti nev. papság m. isk.	1838		1
Pesti posta	1843–48	3	
Petrides	1843	1	
Phillippy Franz	1843	1	
Picht báró	1841–42	2	1
Pillnitz	1835–38		7
Podmaniczky Andor	1843–44	1	1
Pogonyi Dénes	1848		1
Polzelli	1825	1	
Pongrácz Pál	1843–44	2	2
Poroszlay Friedrich	1843	1	1
Pöllnitz Károly	1841–44	5	2
Prényi Zsigmond	1841–48	10	
Pressburger Zeitung szerk.	1848	2	
Priessnitz Vince	1844–50	15	10
Priworszky	1845	1	
Prónay Albert	1834–35	4	7
Prondzinsky generális	1842	1	
Puchner Antal	1847–48	2	1
Pulszky Ferenc	1845–48	7	1
Puskás György és Társai	1845	1	
Rác János	1843	1	
Ráday Gedeon	1832–48	23	15
Radnótfáy Sámuel	1844–46	2	
Radnótfáyne	1841–46	2	
Ragályi Tamás	1831–34		5
Rajnai (Rainagel) Richard	1845–50	22	17
Rajtsics Ferenc	1844		1
Rákosi	1825	1	
Ramonczai Pál	1847	1	
Rátz János	1843		1
Rauber alezredes	1848	1	
Rauber Róza (Simonné)	1848		1
Raymann Adolf	1845	1	
Rediger Zsigmond	1847	7	
Regéczi József	1848		1
Regéczi Nagy Pál	1844–48	4	4

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
Reiche Károly	1842	1	
Répássy István	1846	1	1
Répássy János	1845	1	1
Répássy Mihály	1843	1	
Réthy József	1812–13		2
Rétsi Gáborné	1845		1
Rettegi fhgy. (szds.)	1845–48	4	3
Rhédey Ádám	1825		1
Rhédey Claudia	1828	1	
Rhédey Ferenc	1825–26	2	
Rhédey János	1836–46	2	
Rhédeyné	1846		1
Ribini	1815–17		2
Richter	1850	1	
Rickel	1850	1	
Riedler András	1841–50	59	43
Ridler Antal	1846		1
Riedler Ferenc	1847	1	
Riedler József	1845		1
Roász József	1850		1
Romacska	1850	1	
Rottenbiller	1848	1	
Rudolf Co. Pozsony	1842	1	
Rutkainé	1850	1	
Sächsische National-Universität	1845	1	
Sagner Josef	1841	2	
Sahlender	1825–46	3	
Salamon József	1832		1
Salz L.	1836		1
Sámy László	1847–48	9	16
Saxenheim ágens	1847	1	
Schedel Ferenc	1841	1	
Schedius Lajos	1845	1	
Schenzel százados	1845–48	3	1
Schinding Ferdinand br.	1848		1
Schmied vadász	1847	1	
Schmidt főorvos	1847	1	
Schmidt	1817		1
Schobel főpostamester	1844	1	
Schöberl Josef	1846	1	
Scholtz Vilmos puskaműves	1841–44	4	
Schönberger	1850	1	1

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez küldött levelek száma</i>
Schran Ludwig	1846	1	
Schuller Ferenc	1843–48	40	25
Schultze prof.	1845	1	
Schwachthaler	1843	2	
Schwarzenberg Felix hcg.	1844–45	3	2
Schweitzer Hermann	1849	1	1
Sebess Ferenc	1844–48	4	
Sebess Ferencné	1846	1	
Sebess (Sebessy) Miklós	1845–47	4	
Sedlnitzky	1849	1	
Seligmann	1848	1	1
Sepsi Mihály	1846	1	
Sigmondi Pál	1848	1	
Simon Elek	1848		1
Sombory András	1819		1
Somlyói kat. kormányzó	1848	1	
Somlyói főconsistorium		2	
Somogyi Antal	1845–48	8	9
Somogyi József százados	1844–47	10	8
Somosi	1848	1	
Somsich Pongrác	1847		1
Splényi	1838		1
Stahl (Stahel) generális	1843–47	6	
Stahl Ignác főorvos	1844–46	2	1
Stapf Otto dr.	1847–48	2	1
Stein könyvtáros	1846–47	3	
Sterka Sulutiu Sándor	1844–48	6	3
Sternberg Károly gróf	1843–49	12	10
Sternserben dr.	1836–40		2
Stettner György	1847	2	2
Stitz Jakab puskaműves	1841–47	19	5
Stitz Jakabné	1848	1	
Stocklassa	1846	1	
Stoffer		2	
Strókay Antal	1845	1	
Stuller János	1825		1
Suhai Zsuzsanna (Reichardtne)	1844		1
Szádel Menyhárt	1820–49		8
Szádel Olmütz	1825–49	15	
Szabó András	1810–17		2
Szabó Ferenc	1847	1	
Szabó György	1834–44	2	6

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Szabó József (ifj.)	1847	1	
Szabó Lajos	1847	4	
Szabó Miklós	1825–50	13	13
Szabó Mózes	1846	1	
Szabó Pál (ifj.)	1845–47	10	1
Szalay László	1843	1	
Szapáry Ferenc	1842	2	
Szarka Sándor	1843	1	
Szálasy Lajos	1848		1
Szász Károly	1831–45	9	8
Szatmári püspök	1847	1	
Szatmári állomásparancsnokság	1848	1	
Széchenyi István	1821–48	17	43
Széchenyi Pál	1828–35		2
Székács József	1845	1	
Székelyhidy József	1838–47	1	1
Szék város	1848	3	
Szék város közönsége	1848	1	
Széki esperes	1846	1	
Székely János	1848	1	1
Székely Mihály	1825	1	
Székelyekhez	1848	1	
Székelyhíd város	1848	1	
Székényesi Dániel	1845–46	2	
Székényessy József	1835		1
Szemere Bertalan	1843–48	33	6
Szempáli Imre	1838		1
Szenczey Gusztáv	1842	1	
Szentgyörgyi consiliarius	1844	1	
Szentgyörgyi Imre	1846	1	
Szentiványi Mihály	1835		1
Szentmarjai János	1845	1	
Szentpéteri Kristóf	1835–36		2
Szerdahelyi Pál	1838		1
Széplak helység előljárósága	1846–47	7	
Szilágycsehi megyei választm.	1848	1	
Szilágyi Lajos	1834–35		2
Szilágycsehi kat. kormányzó	1848	1	
Szigeti Zsigmond	1846–48	23	
Szilézi Sámuel dr.	1847–48		2
Szilveszter János	1845	1	
Szirmay Ádám	1845	1	
Szirmay Antal	1838	1	1

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Szirmay Pál	1849	2	
Szolgabíró NN	1846	1	
Szombatfalvy József	1842–44	8	8
Szodoray Sándor	1848		1
Szombathelyi József	1847	1	
Szolnok vm. RR	1844	1	
Szöcs Sámuel dr.	1843–48	29	7
Szőnyi Pál	1844–46	6	
Sztella erdőmester	1842	1	
Szurdukra kiküldött bizotts.	1845	1	
Tahy Gáspár	1831	1	
Tajnai János	1835		1
Tanzer Lilla	1841–50	73	
Tarnóczy Kázmér	1847	2	
Taschner Antal	1845–46	2	2
Tasnádi megyei választm.	1848	3	
Tatai M. Farkas	1846		1
Tatersall Richard	1823–32		1
Täichengreber Lajos	1845	4	2
Tänzer Lilla	1835–50		15
Tegzi Márton k.n.			1
Tekusch	1828	1	
Teleki Anna	1821–38		5
Teleki Ádám	1848	1	
Teleki Domokos	1832–50	28	24
Teleki Elek	1835		1
Teleki Ferenc	1825–35	3	2
Teleki Imre	1820–48	13+3	22
Teleki János	1825–48	4	
Teleki József	1825–48	17	10
Teleki László	1845–48	20	10
Teleki Mihály	1825	1	
Teleki Miklós	1834		1
Teleki Rozália	1845–46	1	1
Teleki Sámuel	1831–48	1	1
Teleki Sándor	1842–48	9	
Tenecker	1825–29	2	
Termacsits Rudolf	1848		1
Thálos Márton	1844–46	4	19
Thaly Antal	1835–36		2
Tholdalaghy Ferenc	1828	3	
Tholdalaghy grófnő	1825	2	

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Tholdalagi Ferenc	1837–38		2
Tholdi Sámuel	1820		1
Thoroczkay Miklós		1	
Thoroczkay Sámuelné	1844	1	
Tilscher Ignác	1836		2
Todtal Netti	1841–46	3	8
Todtal Emília	1845		2
Tomutz Mitruj	1836		1
Torma József	1845–46	9	1
Tóth Ferenc	1848	2	3
Tóth István	1846	1	1
Tóth Lőrinc	1838		1
Tóth Sámuel	1844–46	4	
Tottis	1825	2	
Tömösváry Károly	1845		1
Töpszer Krisztina	1843	1	
Török János	1843–46	2	3
Török Zsigmond	1842		1
Törökszentmiklós város	1848	1	
Trampusch Ferenc	1844–46	5	2
Trandafir testv. Kolozsvár	1843–45	2	1
Trattner Johann	1843	1	1
Traunx grófné	1848	1	
Tremmel Christian Johann	1840–49		7
Tunyogi Csapó József	1819–47	5	17
Tunyogi Sándor	1846–47	6	3
Turszky századához	1848	2	
Tyikott József	1850		1
Udvarhelyszék	1834–42	2	2
Udvarhelyszéki biztosság	1843	1	
Újfalussy Miklós	1843–47	4	3
Újfalvy Sándor	1825–50	61	53
Újfalvy Sándorné	1847	1	
Újházy László	1838–48	12	8
Újhelyi Sándor	1838	1	1
Üngár szerk.	1848	1	
Urbán Pál	1846	2	2
Uray Bálint	1838		1
Uzoni F. Izsák	1847–48	2	
Uzoni Fosztó József	1846		1
Vadnay Barna	1845		1

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez</i>
		<i>küldött levelek száma</i>	
Vajda Dániel	1835–44	1	3
Valkó János	1846–47	7	
Valzer	1848	2	
Varfha István	1838	3	
Vasúti expeditor Hohenstadt	1848	5	
Vattay család bizottm.	1845	1	
Vay Ábrahám	1825–48	5	1
Vay László	1848	1	
Vay Miklós	1832–48	8	1
Vécsey	1832		1
Végh Mihály esperes	1846	1	
Vendégfogadós ?	1850	1	
Veress István	1833		1
Viktor Mihály	1845		1
Viczai Károly	1842	1	
Vida Károly	1843	1	
Vikol Gergely és tsa.	1844–49	22	1
Virágh József	1845	1	
Viski őrnagy	1825	1	
Viski György	1848	1	
Viski József	1845–48	31	
Viski László	1848	1	
Viski Pál	1846–48	6	
Viski Péter	1844–47	5	2
Viski Sándor	1848	1	
Vitczai-Héder	1843	1	
Vitéz György	1838	1	
Vitéz (Margitta)		1	
Vizi István	1834	1	
Vörös Antal	1838–45	70	65
Vörösmarty Mihály	1845–48	10	8
Wachmann János	1845	1	
Wagner József	1842–50	1	
Wagner Ferenc	1849–50		2
Wagnstein	1835–38		2
Wallisch Vilmos	1847	3	
Walpfeld Marie	1849–50		2
Walzell A. Fr.	1848		1
Wardan	1844		1
Wargha István	1839–47	5	6
Wass A.	1819		3
Wass Albert	1841–45	21	2

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől küldött levelek száma</i>	<i>Wesselényihez</i>
Wass György	1825	3	
Wass grófné	1825	2	
Wass Sámuel	1844–45	2	3
Wazlawek Anton	1838		1
Weér Farkas	1831–48	18	3
Wehrenhardt	1845	1	
Weidlich	1849	1	1
Wenckheim Béla	1840–48	4	3
Werhardt	1845		1
Werötzi Sándor	1842		1
Wersényi Károly	1841–43	11	2
Wersényi István	1843–50	20	15
Wersényi Katalin	1842–48	51	3
Wersényi László	1844–50	10	9
Wersényi Róza (Reinagel R.-né)	1841–50	129	8
Wesselényi Anna (Bruckentalné)		1	1
Wesselényi Farkas (id.)	1846–47	2	4
Wesselényi Farkas (ifj.)	1842–49	46	14
Wesselényi Ferenc (id.)	1845	1	45
Wesselényi Ferenc (ifj.)	1841–49	147	
Wesselényi Ferencné	1847	4	1
Wesselényi István	1828	1	6
Wesselényi Istvánné	1825–45	2	2
Wesselényi Miklós (Lux Anna)	1848	2	3
Wesselényi Polixénia (Pagette J.-né)	1843–49	5	13
Wesselényi Miklós (Cserey Heléna)	1820–31		109
Wiedmanné		1	
Wigand Ottó	1840–45	13	3
Wodianer Móric	1841–50	154	83
Wodianer Sámuel	1841–50	286	49
Wodianer & Sohn	1836–50		84
Wodianer-vegyes	1842–49		6
Wolf I.	1850	5	
Zádor György	1850	1	
Zakariás Antal és Kristóf	1836		2
Zalkai János esperes	1848	1	
Zathureczky Gedeon	1846–50	7	
Zay Károly	1840–46	2	3
Zeyk Dániel	1834		1
Zeyk József	1845–50	6	5
Zeyk Károly	1846–48	5	6
Zichy László	1825–50	9	1

<i>A levélíró (v. címzett) neve</i>	<i>Kelet</i>	<i>Wesselényitől</i>	<i>Wesselényihez küldött levelek száma</i>
Zichy Miklós	1838		1
Zichy Marie	1831–35		4
Zilahi Főtanács (ref.)	1844	1	
Zilahi iskolai gondnokság	1846–48	2	
Zilahi iskolai inspektorátus	1844	4	
Zilahi kat. kormányzó	1848	2	
Zilahi posta	1848	1	
Zilahi professzorok	1842–43	2	
Zilahi üveges	1825	1	
Zilah város közönsége	1848	2	
Zipser dr.	1845–46	3	
Zoltán György	1821	1	
Zoltán János	1845	2	
Zoványi Józsefné (Pataki Terézia)	1845		1
Zsibói pap testvéreinek	1848	1	
Zsibóiaknak	1846–48	2	
Zsibrik Bálint	1828	1	
Zsombory	1848	1	
? Ágost		1	
Ki nem olvasott aláírású levelek			41
Aláírás nélküli levelek			27

Kolozsvárt, 1950. február 4.

IV. melléklet

Javaslatok ifjabb Wesselényi Miklós munkáinak, beszédeinek, naplójának és levelezéseinek kiadására

Ifjabb Wesselényi Miklós személyi levéltárának ismertetése során tett bibliográfiai utalásainkból is kitetszik, hogy a magyar történettudománynak halaszthatatlan feladatai vannak a reformkor e nagy egyéniségének szellemi hagyatékával kapcsolatosan. Életének és munkásságának kutatói többnyire egy-egy részletre szorítkoztak; a megjelent monográfiák a módszerbeli hiányosságok mellett is felületesek, mert nélkülözik az egészben látás előfeltételét: e szellemi hagyaték kimerítő forráskiadását.

A „nagy” Wesselényi kéziratának, naplójának és levelezésének során kialakult némely idevágó nézetünket az alábbiakban terjesztjük elő:

1. A kéziratos napló- és levelezési anyag egymástól el nem választható, tehát egyidejű feldolgozása szükséges.
2. A már kiadott kéziratok, naplórészletek és levelek közlési módja különböző, közlési helye pedig nemegyszer alkalomszerű lévén, azok újabb közlése is kívánatos.

3. A kiadásnak tekintettel kell lennie arra is, hogy előkészítse a már nélkülözhetetlen Wesselényi-monográfiát, elkerülhetően, hogy a bevezető értekezésekben és jegyzetekben a személyi levéltár a maga egészében és a levéltárak Wesselényivel kapcsolatos anyaga is gondos feldolgozásra kerüljön.

Ezeknek az egyébként magától értetődő megjegyzéseknek előrebocsátásával javaslataink a következők:

1. Teljes kiadást véve számításba, lemásolandó:

- a. Az 1825–29. évi levelezési jegyzőkönyv és az 1837. évi „levelekről jegyzések s levélmásolatok” lapjai, az 1838. évi levelek lajstroma és „levelek másolatja”, továbbá az 1841–50 közötti levélmásolati könyvek kötetei, végül az 1848. évi főispáni hivatalos levelek jegyzőkönyve, összesen mintegy 3000 gépelt ívoldal terjedelemben.
- b. A 4126 darabot számláló missilis gyűjtemény nem kisebb terjedelemben. Valószínű azonban, hogy a levelezés kiadására csak olyképpen kerülhet sor, hogy a közlő válogat, és csak a jelentősebb leveleket adja teljes szövegükben, a többit pedig kivonatolja, vagy éppen csak megemlíti. Esetleg szó lehet arról is, hogy a már kiadott levelekre csak utalás történik. Mindez természetesen jelentősen csökkenti a terjedelmet, de bizonyára 1000 gépelt oldalnál nem kevesebb.

Kérdés azonban, hogy a válogatásnak minő szempontjai lehetnek. A Wesselényi-levelezés tartalmi szempontból szerfölött változatos. A politikai levelek jelentősége nem vitás; az eddigi publikációk is jobbra ezeket vették számba. De nem érdektelenek a gazdasági vonatkozású levelek (főként Wodianerékkal: 440 Wesselényitől és 349 Wesselényihez küldött levél), a Kelemen Benjáminnal, Nagy Lázárral, Kiss Károllyal s más ügyintézőivel (Benyovszky Péter, Conrad Ferenc, Csapody Pál, Ferenczy László, Hadwigerék, Kósa Ferenc, Molnár András, Riedler András, Szabó Miklós, Vörös Antal stb.) folytatott levelezés darabjai (1000-et meghaladó, több mint 1100 Wesselényitől és Wesselényihez küldött levél), továbbá közte és barátai (többek között Bánffyak, Bethlen János, Bezerédy István, a két Degenfeld, Eötvös Mihály, Fischerék, Jósika Miklós, Kály György, Kollonics Miklós, Nimptschné, Újfalvy Sándor, Wesselényi Farkas és Ferenc stb.) között folytatott levelezés (több mint 750 Wesselényitől és több mint 500 Wesselényihez küldött levél), végül a doktorokkal (Attomyr, Bakody, Balogh, Barra, Ditrich, Garay, Jósa, Marnzeller, Müller, Patzák, Priessnitz, Schmidt, Stahl, Szilési, Szócs) váltott levelek (kb. 150 Wesselényitől és 50 Wesselényihez küldött levél). Nem volna kívánatos, hogy a Wesselényi-levelezés forrásszerű kiadása a korábbi publikációk jellegét öltse magára s csak a politikai vonatkozásokat emelje ki, illetve ennek jegyében túlságosan szűkre szabja a „közérdekűség” ismérveit.

2. Kiadásra megszerzendő a Wesselényi-naplóknak Kelemen Lajos ny. levéltári főigazgató birtokában lévő másolati példánya.
3. Összeállítandó a beszédek, javaslatok, cikkek és tanulmányok teljes gyűjteménye. A fenti kiadást előkészítő munkák első szakaszában jobbra a múzeumi levéltár Wesselényi-anyagára lehet szorítkozni, de hamarost kiszélesítendő a kutatás az érdekelt vármegyék és városok levéltáira s azokra a családi levéltárakra is, amelyek Wesselényi-iratokat tartalmaznak.

A levelezés kiadásra való előkészítésénél nem tartanám célszerűnek azt, hogy a válogatás művelete megelőzze a másolást, hogy az utóbbinak költségét csökkentse. Olyan nagyméretű és különböző természetű iratanyagról van szó, amelynek áttekintése szerfölött nehéz, még inkább annak előzetes megítélése, hogy mi közlendő teljes szöveggel, mi kivonatban és mi

marad egyszerű utalásra. Véleményünk szerint minden levél és levelezési adat (így pl. a Wesselényi-féle levelezési jegyzőkönyvekben található tartalmi kivonatok és utalások) külön lapra lemásolandó, s a válogatás és kivonatok is a már elkészült másolatgyűjteményen belül, illetve annak alapján végzendő el, hogy az anyag megfelelő csoportosításával (a Wesselényitől és Wesselényihez küldött levelek párosítása, tárgykörök szerinti elkülönítés stb.) a kellő körültekintést s a fontolgatás egyéb előfeltételeit biztosítani lehessen. Bár ez a javaslat költségnövelőnek tetszik, meggondolandó, hogy kevés kivételtől eltekintve minden levélnek és levelezési adatnak – akárcsak a napló legjelentéktelenebbnek tetsző feljegyzésének – szerepe lehet egyik-másik viszonylat megítélésénél.

A naplók és naplívázlatok kiadásánál sem lehet mindig a Wesselényi-féle naplóegységekre (kötetekre) tekintettel lenni, hanem az egész ide tartozó s fentebb időrendben ismertetett anyagot a maga időrendi egymásutánjában kell előkészíteni. Sok jelentéktelennek tetsző levél itt, a naplók, főleg naplívázlatok jegyzetelése során válhatnék igen fontossá.

A beszédek, javaslatok, cikkek és tanulmányok kiadásánál úgy véljük, hogy a már nyomtatásban megjelent szövegek újraközlése is szükséges a szónok és író Wesselényi helyes megítélésének elősegítésére. Természetesen a *Balítéletekről*, a *Szózat* és a zsibói ménesről szóló tanulmánya újbóli kiadásától egyelőre el lehet tekinteni. Az Erdélyi Hírlapban, Pesti Hírlapban és másutt közreadott cikkei, továbbá az itt-ott, főként Kardosnál közölt beszédei annyira összefüggenek a kéziratos gyűjteményben található cikkekkel és tanulmányokkal, valamint a még nem publikált beszédekkel és javaslatokkal, hogy azoknak együttes kiadása szükséges.

Kolozsvár, 1950. február 4.